

STADSBYGGNADS
KONTORET

Innerstadsavdelningen
Thomas Stoll
Tfn 508 27 351

Anna-Stina Bokander
Tfn 508 26 265

SAMRÅDSREDOGÖRELSE

1 (36)

2008-04-07

Dp 1999-08607-53
2001-07633-54

Förslag till miljökonsekvensbeskrivning för
Fördjupat program för **Hjorthagen**
i stadsdelarna Hjorthagen och Norra Djurgården
i Stockholm
Dp 1999-08607-53 och 2001-07633-54

INNEHÅLL

1. **Sammanfattning av synpunkter och Stadsbyggnadskontorets ställningstagande**
2. **Hur samrådet bedrivits**
3. **Länsstyrelsen**
4. **Sakägare och boende**
5. **Övriga intresseföreningar m.fl.**
6. **Remissinstanser**

1. Sammanfattning av synpunkter och Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret har genomfört samråd om ett förslag till en miljökonsekvensbeskrivning för stadsutvecklingen i Hjorthagen. Parallellt med miljöbedömningsarbetet och framtagandet av MKB:n har ett fördjupat program för Hjorthagen tagits fram (diskussionsunderlag 2007). Bakgrunden är ett ställningstagande i stadsbyggnadsnämnden november 2006 i samband med redovisning av plansamråd av den första detaljplanen i Norra Djurgårdsstaden, som visade på behovet av att redogöra för områdets förutsättningar i ett större sammanhang.

Syftet med MKB:n och det fördjupade programmet är att ge en samlad bild av områdets komplexa förutsättningar, att visa områdets utvecklingspotential och att utgöra ett underlag för diskussion om områdets utveckling. Avsikten är också att MKB:n, kompletterad med områdesspecifika s.k. fördjupnings-PM, skall kunna ligga till grund för fortsatt detaljplanering.

Samråd om miljökonsekvensbeskrivningen genomfördes mellan den 26 november och den 31 januari 2008. Under samrådstiden har ett flertal möten, med olika innehåll, upplägg och antal deltagare, anordnats. Ett omfattande material med skriftliga synpunkter har också inkommit under samrådet. Många synpunkter rör den föreslagna stadsutvecklingen och kan inte direkt kopplas till MKB:n.

Flertalet deltagare i samrådsmötena var positiva till samrådsprocessen, men uttryckte stark kritik mot MKB:n och den föreslagna stadsutvecklingen. Kritiken avspeglas också i skriftliga yttranden från sakägare, berörda Hjorthagsbor och intresseföreningar. De frågor som huvudsakligen berörs är påverkan på Nationalstadsparken, naturmiljö och spridningsvägar, störningar till följd av trafik och byggskede och miljö- och hälsofrågor för boende i Hjorthagen. Flera efterfrågar redovisning av alternativ, med lägre exploatering och annan utformning av bebyggelse.

Flertalet remissinstanser anser att MKB:n i huvudsak uppfyller kraven, med vissa kompletteringar. Tydligare redovisning av studerade alternativ önskas, liksom en samlad bedömning av påverkan på Nationalstadsparken. En fördjupad riskanalys som belyser riskerna under byggskedet efterfrågas. Skönhetsrådet är starkt kritiska till bebyggelsens omfattning och utformning. Andra är försiktigt positiva, men pekar på behovet av ytterligare studier av bebyggelsens skala och placering

Stadsbyggandskontoret anser att MKB:n uppfyller sitt övergripande syfte men att kompletteringar behöver göras beträffande redovisning av alternativ, att MKB:n behöver bearbetas avseende tydlighet och läsbarhet samt att konsekvenser för Nationalstadsparken och konsekvenser för människors hälsa bör redovisas i en samlad bedömning.

Efter bearbetningar av detaljplanen parallellt med miljöbedömningsprocessen, anser kontoret att den första detaljplanen i stadsutvecklingsområdet kan ställas ut. Vidare anser stadsbyggnadskontoret att en fördjupad riskanalys för byggskedet skall tas fram innan godkännande av den första detaljplanen i området.

2. Hur samrådet bedrivits

Samråd om miljökonsekvensbeskrivningen genomfördes mellan 26 november-7 januari 2008 med en förlängning på begäran av samrådsdeltagare och remissinstanser till den 31 januari 2008.

Inbjudan till plansamråd annonserades i lokalpressen samt genom affischering och direktutskick till hushållen i Hjorthagen med omnejd. Planhandlingarna har varit tillgängliga dels i Tekniska Nämndhuset dels på stadens hemsida samt på Östermalms stadsdelsförvaltning, Östermalms bibliotek och Hjorthagens bibliotek.

Ett startmöte för samrådet hölls den 26 november 2005 varvid ca 170 personer närvarade. Dessutom genomfördes ett "Öppet Hus" lördagen den 1 december där drygt 100 personer närvarade. Utöver dessa tillfällen bjöd Staden in till en fördjupad diskussion kring miljökonsekvensbeskrivningen som ca 40 personer anmälde sig till och 30 personer anslöt.

Alla samrådsmöten hölls i Medborgarhuset i Hjorthagen där Folkkulturcentrum idag bedriver mycket av sin verksamhet. Ett café i Medborgarhusets foajé hölls öppet under mötena.

På begäran från Förbundet för Ekoparken, Föreningen Hjorthagen m.fl. föreningar och intresseorganisationer deltog företrädare från Staden även i ett diskussionsmöte om utvecklingsplanerna den 21 januari 2008. Detta möte arrangerades som ett informellt rundabordsamtal och ca 40 personer deltog.

Samrådsmöten

Startmötet syftade till att presentera en helhetsbild av det som planeras ske i Hjorthagen med omnejd, ge en övergripande inblick i arbetet med MKB samt möjliggöra för frågor. Mötet varade i två timmar varav den första avsattes för presentationer av företrädare från Staden, Stockholms Hamnar (utvecklingen i Värtahamnen – Frihamnen) och Vägverket (Norra länken). Mats Rehn (boende i Hjorthagen och ordföranden i Värtans IK) presenterade några korta reflektioner om Hjorthagen förr och nu.

Den andra timmen hölls en frågestund med stadsdelsnämndens ordförande som moderator.

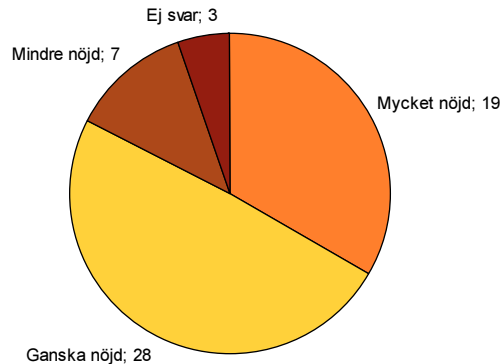
Några röster från startmötet:

- *"Fick helhetssyn vad som är på gång"*
- *"Mycket bra moderator"*
- *"Mötet hölls ihop på ett bra sätt. Alla fick komma till tals och blev lyssnade på"*
- *"Ni tog upp positiva och negativa sidor med programmet. Ni hanterade "motståndsatmosfären" bra. Ni gav klara och tydliga svar!"*
- *"Rena rama propagandamötet! Var tog info om miljökonsekvenserna vägen! Inga talande bor i Hjorthagen!"*

Frågor och synpunkter som framkom vid startmötet:

- Frågor kring antal avluftstorn för Norra Länken och motivering till deras höjd. Farhågor att busslinjer kommer att dras in under bygget av Norra Länken. Frågor ställdes kring bullerskydd utmed järnvägen i samband med byggandet av Norra länken.
- Positivt att projektet fokuserar på kollektivtrafiken.
- Flera frågor om upplagsplats för bergmassor inom gasverksområdet, hur länge detta ska pågå och huruvida det bidrar till störande transporter.
- Frågor kring markrening och konsekvenser för boende under byggskedet.
- Flera alternativ efterfrågas, som bygger på lägre exploatering än programförslaget.
- Hur kommer klimatförändringarna att påverka den nya bebyggelsen?
- Frågor kring segregation och rädsla för att den befintliga servicen i Hjorthagen kommer att försvinna i o m den nya bebyggelsen.
- Handuppräckning där ca 40 personer tycker att den föreslagna bebyggelsen är positiv för Hjorthagen.

En enkätundersökning genomfördes för att kunna följa upp hur deltagarna har nåtts av information om mötet och för att få en respons på hur mötets genomförande uppfattades. Enkäten ställde även frågan om vilken information som saknades.

Diagrammet visar hur många som var nöjda med den information som gavs på startmötet för samrådsprocessen 26 november 2007, antal svar: 57 av ca 170 deltagare.

Utifrån frågan huruvida deltagarna saknade någon information kan synpunkterna delas in i 7 grupper:

Resmöjligheter

- Ja, en hel del. Det var mycket gammaldags angående trafiklösningarna. Ta bort biltrafiken i framtidens bebyggelse och satsa på spårtaxi och dylikt i stället.
- Biltrafiken.
- Var skall bilarna ta vägen? Alla har bilar i dag verkar det!
- Representativt från SL och/eller Trafikkontoret om kollektivtrafikens utveckling i området - både på kort och lång sikt.
- Främst om kommunikationer. 25.000 människor med 10.000 lägenheter kommer skapa hårt tryck. Vad händer med östlig förbindelse?

Bostäder

- För många bostäder - inte 5.000.
- Detaljbeskrivning husen - låga/höga. Vilken kategori av människor bygger man för? Barnfamiljer, äldre par. I Hammarby Sjöstad hade man helt räknat med fel kategori av människor. Plötsligt var det småbarnsfamiljer som flyttade in och dagis fanns inte. Man hade räknat med äldre människor som sålt av sina hus.
- Hur höga blir husen? I dag har jag sjöutsikt tack vare parkering för bilar från Lidingö. Försvinner utsikten? Jag bor på Dianavägen.
- Jag är positiv till ny bebyggelse, men det låter som det är alldeles för många nya lägenheter. Gör det i mindre skala.

Fortum

- Fortums nybyggnad. Buller och andra miljöstörningar.
- Om värmeverket.
- Vad händer med Fortumsområdet - kommer den att grävas ner?
- Miljöeffekter av Fortum

Andra alternativ

- Ja, alternativet från DLV

- När skall vi få alternativen, t ex DLV:s och Koinbergs?
- Ja som event alternativt och som idrottsvännernas behov (DIF fotbollsstadium).

Fortsatt infobehov

- Hoppas på framtida info!
- Berätta gärna om hur processen framåt ser ut i detalj; när och hur i området planerar man att börja bygga? Takt? Inflyttningsdatum (prognos)?
- Det blir väl flera möten?
- Varför har vi alltid möten just omkring storhelger? (2 personer)
- Över huvud taget vill man som boende i Hjorthagen veta mer om det mesta. Hur högt bygger man, buller, utsläpp. Levande Hjorthagen! Vi lever här och vill veta att vi kan ha våra barn utomhus även under byggtiden.

Byggprocessen

- Information om sprängning vid PrisExtra/Svanström. Hur lång tid skall det ta?
- Buller under byggtiden - nätter, dagar, helger?
- Ja! MKB som omfattar byggperioden: kommunikation, tullar, sanering, trafik etc. Hänsyn till nuvarande boende under 20 år.
- Hjorthagsbor tycker inte om hamnutbyggnaden som skulle innebära väsentligt ökade transporter.
- Var ifrån kommer gasen? Hur går reningen till av Gasverkstomten? Vill gärna ha exakta konkreta svar. Tidigare har man förbjudit barn under två år att bo på denna tomt!
- Saneringen av industrimarken. Husarviken lär vara Stockholms mest förorenade sjöbotten!

Övrigt

- Nej, det mesta kom med.
- Tid - kostnader.
- Att vi skall kalla allt för Hjorthagen.
- Än så länge vet jag för litet för att veta vad jag saknar.
- Hur skall man gå från ord till handling? Hur hanteras mäktiga lobbyister?
- Presentationen bör göras mer problematiserad. Trevligt att Medborgarhuset fungerar och används!
- Hur integration (social) skall främjas och segregering motverkas.
- Info om spridningsvägar. Vägar mellan Hjorthagen och Djurgårdsstaden.
- Rena rama propagandamötet! Var tog info om miljökonsekvenserna vägen! Inga talande bor i Hjorthagen!

Öppet Hus – mötet den 1 december syftade till att ge tillfälle att ställa frågor direkt till inblandade experter i projektet från flera olika förvaltningar och bolag samt att ta del av material om stadsutvecklingen genom modeller, planscher och bilder.

Fyra stationer med informationsplanscher och illustrationer grupperades runt en modell över hela stadsdelen i mitten av rummet. Skriftligt informationsmaterial fanns att ta med. Djurgården – Lilla Värtans miljöskyddsförening

Samrådsmötet i medborgarhuset Hjorthagen lördagen den 1 december 2007, Hjorthagen, fotograf Björn Gustafsson

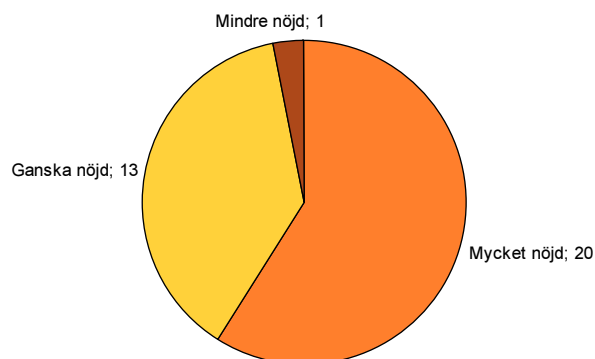
Några röster från Öppet hus - mötet:

- *"Bra med diskussion med insatta och tillmötesgående personer"*
- *"Jag är glad att få veta hur det kommer att bli och vara med och påverka"*
- *"Vänligheten visar på professionalism. Folkligt, tydlighetsfaktorer dominerar. Bra lokal"*
- *"Obegripligt med denna brådska innan den fördjupade planen för Nationalstadsparken behandlats och Norra Länken byggts. Förorenade massor och kross från länken kommer ligga där i många år. P.S. Jag ser att ni vill fortsätta dialogen"*

Synpunkter och frågor som togs upp under Öppet hus mötet:

- Främst trafikfrågor. Buller och partiklar från Norra länken. Avluftstornet vid Ryttsstadion.
- Kopplingarna mellan det gamla och det nya Hjorthagen. Varför kommer affärerna finnas kvar uppe i Hjorthagen?
- Bilväg intill idrottsplatsen? Är det så bra att kombinera biltrafik med idrottande ungdomar med tanke på avgaser och partiklar.
- Ny bebyggelse i befintliga Hjorthagen. Är det tänkt att det ska byggas i parkerna runt Hjorthagen (Duschparken, Hjorthagsparken osv).
- Vilka byggherrar är det? När går det att flytta in i första etappen? Tidplaner?
- Hur förhindrar man smittrafik genom Hjorthagen? Varför dra bilar in i Hjorthagen? Vill inte ha någon genomfartsled i Hjorthagen.
- Förslag: halvcirkelformade hus vid Husarviken som öppnar sig mot vattnet.
- Den nya bebyggelsen bör vara lägre.
- Önskar dialog kring utvecklingen vid Ropsten.
- Det storskaliga kan förstöra strandpromenad.
- Skogen mellan Abessinien är ej tillräcklig.

- Hur rent kan det bli i grunden man bygger på?
- Vilka hälsorisker finns för de boende?
- Värtaverkets kvicksilverutsläpp – ska det få fortsätta så nära ny bebyggelse?
- Vilka är riskerna för grundvattnet?

Diagrammet visar hur många som var nöjda med den information som gavs på Öppet hus - mötet den 1 december 2007, antal svar: 34 av 100 deltagare.

Kommentarer från dem som var mycket nöjda:

- Bra med info även från Djurgården - Lilla Värtan. Bra med skisser och folk att fråga.
- Bra info
- Bra med diskussion med insatta och tillmötesgående personer.
- Bra kontakt med informatörer
- Trevligt bemötande. Hjälpsamma människor som svarar på frågor.
- Bra modellbygge, folk som kan svara på frågor, diskussion med andra.
- Bra samtal och information
- Fick prata och info av Sara. Mycket bra.
- Därför att info lämnades av såväl representanter från kommun, miljöintresseförening och andra samt goda illustrationer och modell redovisades.
- Öppen dialog/attityd
- Ok information (även om jag inte gillar planerna i sig).
- Jag är glad att få veta hur det kommer att bli och vara med och påverka.
- Bra och tydlig information
- Fick tala med tjänstemännen som planerar området.
- Vänligheten visar på professionalism. Folkligt, tydlighetsfaktorer dominerar. Bra lokal.

Kommentarer från dem som var ganska nöjda:

- Lättsam stämning, mycket folk att fråga oavsett typ av frågor (enkla, svåra, simpla etc).
- Bra illustrationer/modeller. Mindre bra att det liknar Hammarby Sjöstad och planen på att bygga i duschparken.
- Power point-presentationen inklusive föredragshållarna var kunniga.
- Det borde finnas ett lokalkontor där invånarna kan sätta sig in i frågorna under en längre tid, som förut i t ex Gröndal och Mariehäll. Obegripligt med denna brådska innan den fördjupade planen för Nationalstadsparken behandlats och Norra Länken byggts. Förorenade massor och kross från länken kommer ligga där i många år. P.S Jag ser att ni vill fortsätta dialogen. Bra!

Kommentar den som var mindre nöjd:

- Inga alternativ från stadens sida.

På frågan om någon information saknades svarade deltagarna:

- Info vilka som bygger var på modellen.
- Uppgifter vilka är byggherre
- Nej (3 st)
- Vilken typ av lägenhet som skall byggas. Hur många av dessa blir hyresrätter?
- Gång- och cykelbana. Abessinien - Södra vägen.
- Kartorna på skärmarna (programförslaget) saknar skalor. Var finns de eventuella alternativen? Mycket svårt att se vad den egentliga gränsen till Nationalstadsparken går. Ordentligt markerad "spridningsväg" genom området.
- Norrpil på modellen
- Egentligen inte
- Alla kartor saknar skala. Det går inte att se hur konsekvenserna blir i verkligheten. Det saknas alternativ, t ex lägre exploateringsgrad av hänsyn till Nationalstadsparken.
- Dialogforum, stilhistorisk linjeframställan (arkitekturen är i huvudsak ett exempel på ett passé 1980-1990-tal).

Diskussionsmötet om miljökonsekvensbeskrivningen som hölls den 17 december inbjöds deltagarna att anmäla sig för att kunna anpassa upplägg efter antal deltagare. Mötet inleddes med en kort presentation av miljökonsekvensbeskrivningen samt en dragning av en representant från Djurgården – Lilla Värtans miljöskyddsförening.

Den andra delen av mötet ägnades åt gruppdiskussioner där deltagarna delades in i 4 grupper. Varje grupp tilldelades en "sekreterare" och skulle precisera synpunkter och frågor på förslaget till MKB:n.

Några röster:

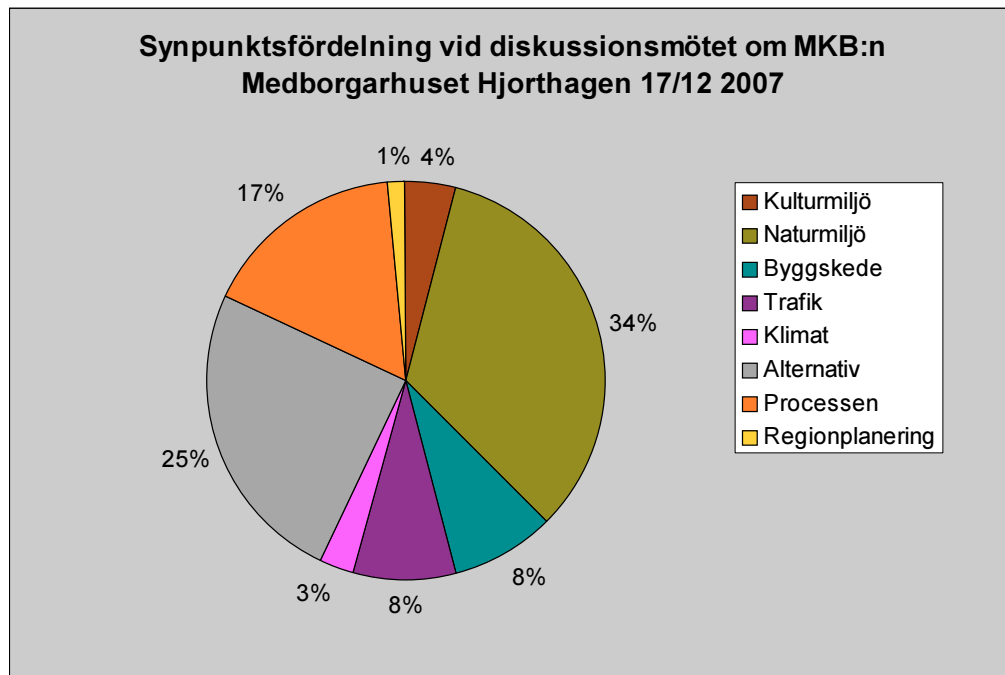
- *"Inledningen var för lång – snabbare till gruppdiskussionerna"*
- *"Vi vill se förändringar utifrån våra synpunkter"*
- *"Bra upplägg men tydligare början så att tid inte spills på frågor innan mötet kommer igång. Synd att tid inte fanns för en bra avslutning"*
- *"Ragga samtliga Hjorthagsbor till att delta i frågan om hjorthagens framtid."*

Synpunkter som framfördes under en av gruppdiskussionerna på det fördjupade mötet om MKB:n:

- Att de frågor som lämnades på enkäten inte hade besvarats gavs det kritik till. Det borde ha framgått tydligare att frågan var ställd för att kunna definiera upplägget av mötet.
- Tidsramen för gruppdiskussionerna ansågs vara alldeles för snäv, vilket åtgärdades.
- Klimatfrågorna saknades i MKB:n. Vad kommer göras för att skapa en hållbar stadsdel?
- Bristande redogörelse av planeringsprocessen, var och hur kan medborgarna vara med och påverka?
- Kommer de synpunkter som kommer in till Sbk på MKB:n att lyssnas på av politikerna i Sbn? Risken är väl stor att det är siffrorna som styr?
- Gränsen för Nationalstadsparken är feldragen.

- Alternativredovisningen är bristfällig. Nollalternativ samt maxalternativ finns idag. Hur ser ett mellanalternativ ut? Kan man göra ett alternativ där exploateringstygndpunkten är flyttad mer åt Ropsten? Generellt verkar de flesta inte vara emot att det byggs i Hjorthagen, många vill dock inte se muren av bebyggelse mot Husarviken.
- Hur ser det regionala perspektivet ut? Är det verkligen nödvändigt att bygga just här? Finns det inte annan mark som både ur byggteknisk och ekonomisk synpunkt går lättare att bygga på?

Efter gruppdiskussionerna fick varje deltagare tre klisterlappar som skulle placeras vid de, i gruppövningen formulerade synpunkter och frågor som mest är angelägna att prioritera.

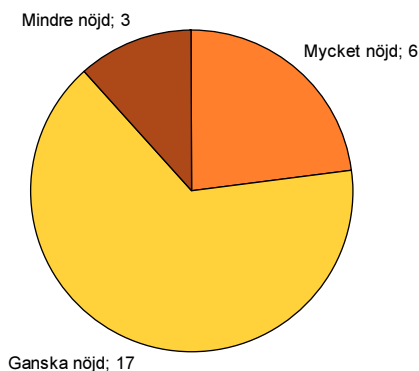

Nedan redovisas de frågor och synpunkter som togs fram under gruppövningen:

- Tar inte hänsyn till riksintresset Gasverksområdet eller Nationalstadsparken i slutsatserna och förslaget •
- Man tar inte bara exploaterad mark i anspråk, man tar även vatten i anspråk ••••
- Vill bevara den stora klockan – landmärke ••
- Utsläpp Vägverk i Husarviken
- Titta på hur mycket extra trafik det blir med 30 000 arbetsplatser & bostäder (tot. Exploatering) •
- Är beräkningarna av vattenhöjningen verkligen riktig? Utred vidare ••
- Varför har man inte utrett andra alternativ av fördelning av exploateringen? ••••••••••
- Spridningsvägarna... Studera hur ni kan förstärka och öka dem! ••••
- Förbindelse (gång) till Ropsten saknas, nu måste man betala för genväg genom tunnelbanan ••••
- Efterfrågar lokalkontor i Husarviken
- Spridningsvägar ska förstärkas! Hur måste utredas. •••
- Bevara Hjorthagsparken! Hellre än att integrera nya o gamla områden ••••
- Bygg inte så nära trädridån vid Husarviken, att den riskeras! •••

- Möjlighet att frysa processen •• Time out i stora projekt som "låst" sig där miljödepartementet kan snabbutreda och foten sätts ner en gång för alla. Kan man inrätta en sk planeringsombudsman?
- Starkare regionplanering •
- Helhet ur medborgarperspektiv ••••••••
- Byggprocessen bör beskrivas ur Hjorthagenbornas perspektiv
- Samrådet pågår till 31 januari ••
- Mellanalternativet ska utredas •••
- Markreningsprocessen ska redovisas och miljöprövas •••••
- Analys av rekreationsaspekterna utifrån Nationalstadsparken och spridningsvägarna •••
- Vad kostar saneringen?
- Vad måste saneras? • Kanske även Husarviken
- Hur påverkar pålningen markföroreningarna? Vill ta del av utredning
- För tunt om hur spridningsvägar ska förstärkas. •
- Vad har man gjort med marken som gör att det går att rena nu o ej för 20 år sedan?
- Skall byggnation ske på ett betongdäck?
- Skall man påla i området?
- Kommer pålning av gränsen mot NSP ev. påverka NSP?
- MKB:n visar bara på fullt program – 5000lgh – eller nollalternativ. Varför inga fler alt?
- Finns det en mån att minska mängden bostäder? ••••
- Glesa ut bebyggelse..
- Ifrågasätter om konsekvensbeskrivn. I MKB är för "positiva", tex byggnationens påverkan på NSP.
- Efterlyses en MKB gjord utifrån andra planalternativ, tex ingen bebyggelse i NV Storängskroken.
- Efterlyser ett regionalt perspektiv i hela planeringen – reg. Planering skulle kunna göra hela området annorlunda disponerat?
- Låt politikerna få veta att många inte är nöjda med förslaget...
- Varför vill inte politiker erbjuda en verklig kalkyl för sanering?
- Efterfrågar fler möten av denna typ

En enkätundersökning genomfördes för att kunna följa upp vad deltagarna tyckte om mötet och för att få synpunkter på hur kommande möten skulle kunna förbättras.

Diagrammet visar hur många som var nöjda med diskussionsmötet om MKB:n 17 december 2007, antal svar: 26 av 32 deltagare.

Svar från dem som var mycket nöjda:

- Nej, det mesta var bra. Möjligen bättre presentation av tjänstemännen med hela namnet (för- och efter) och funktion.
- Viktigt att alla får komma till tals vid gemensam diskussion.
- Mera tid och gärna en ledare som återför svamlarna till ordningen = sakfrågorna. Faktarutor som anger t.ex. mängder, grader och av buller o.d.
- Att dagens synpunkter gått in i processen.
- En redovisning av länets byggplanering vore önskvärt. Stockholm är ju trots allt inte en isolerad ö.

Svar från dem som var ganska nöjda:

- Att mötet får längre tid. Att vi får se eventuella förändringar från mötet före.
- Gör grupperna tidigare plus uppföljning istället för introduktion som tar halva tiden.
- Mycket bra bemötande från stadens representanter trots delvis "fientlig" stämning hos vissa av besökarna. Lite svårt att göra sin röst hörd som positivt inställd till förändring men ändå skönt att få uttala en mer positiv grundsyn i ett sånt här forum.
- En bandning av samtalen som sedan skrivs ut och bifogas mkb-n. Längre tid behövs.
- Tiden är kort. Möte 3 tim bra. Remiss förlängd bra. Vore fint med vandringar. Mer diskussion. Jag är intresserad av klimatet.
- Tiden räcker inte till, vi är ju många som --- sig.
- Den anslagna tiden har alltid en tendens att inte räcka till.
- Det bör vara kontinuerliga möten, där vi kan se om ni tagit hänsyn till vad vi sagt. Mer tid behövs för så viktiga frågor.
- Mer tid. Fler korta dragningar från föreningar, 5-10 min styck. Bör ske i närvaro av länsstyrelserepresentant.
- Bra upplägg men tydligare början så att tid inte spills på frågor innan mötet kommer igång. Synd att tid inte fans för en bra avslutning.
- Inte om, utan NÄR: Smågrupper bra, men fler möten behövs för att hinna dryfta alla frågeställningar.
- Att vi kommer fram till vad vi är överens om, en gemensam nämnare.
- Ragga samtliga Hjorthagsbor till att delta i frågan om hjorthagens framtid.
- Det borde vara "tyngd" i det "vi tycker", dvs. att det skulle något juridiskt som kan direkt påverka hur det blir just nu känns det som om vi får i demokratisk ordning uttrycka vad vi tycker men att våra åsikter körs över i stadshuset när väl det är dags för beslut.
- Man kan ge alltmer tonvikt åt hur viktigt det är att man alltid ska prioritera natur och bevarande av all hållmark och stora träd.
- Samhällets nuvarande strukturer (form) contra uthålliga strukturer (innehåll). Vilket samhälle vill vi ha? (arbete, glädje, "hela Sverige skall leva").
- Vilka växt/djurarter finns i korridorerna. Hur höga blir husen? Dåligt med höga hus nära stranden. Under om inte att låta bli bottensediment kan var en kortsiktig lösning. Frågan om vattenytans väntade höjning kan föranleda att inte bygga nära stranden. Husarviken kan tänkas växa lite i bredd. Ang mötet tillvägagångssätt vet jag inte vad jag ska komma med för förslag. "Verkar" numera i Hjorthagen jag bor i en helt annan stadsdel.

Svar från dem som var mindre nöjda:

- Besvara insända frågor alt. sortera ut viktigaste problemområdena och diskutera i plenum eller gruppvis men med samma agenda i grupperna.

- En summerande diskussion efter grupparbetet.
- Mer tid hade behövts – det är så många frågor som inte hinns med.

Namnundersökning

Arbetsnamnet Norra Djurgårdsstaden har ifrågasatts av flera remissinstanser såsom Länsstyrelsen och stadsdelsförvaltningen.

I Stockholms översiktsplan 1999 finns tolv stadsutvecklingsområden presenterade varav två återfinns inom Östermalms stadsdelsområde, *Husarviken* och *Värtan - Frihamnen*.

Husarviken var också beteckningen för området under den allmänna nordiska arkitekttävlingen 1988. I tävlingsområdet ingick då även en större del av Hjorthagsparken, Hjorthagens idrottsplats samt Fisksjöäng på norra sidan av Husarviken.

När planeringen gick in i nästa skede gjordes ett program för båda i översiktsplanen utpekade områden som då gemensamt kom att betecknas *stadsutvecklingsområdet Hjorthagen – Värtahamnen – Frihamnen – Loudden*.

Formellt ingår större delen av området i stadsdelen Hjorthagen med undantag för den inre delen av Husarviken som är del av stadsdelen Norra Djurgården. Båda dessa ingår i stadsdelsområdet Östermalm.

I samband med påbörjandet av detaljplanearbetet för den första etappen av området utmed Husarviken – västra delen av gasverksområdet, Storängskroken, togs arbetsnamnet *Norra Djurgårdsstaden* fram som ett samlingsbegrepp för den tilltänkta utvecklingen av området som sträcker sig från Värtabanan till Lidingöbron. Avsikten med namnet är att inte inkräkta på det vedertagna och väldefinierade namnet Hjorthagen som i allmänhet omfattar bebyggelsen på höjden och av vissa inte ens inkluderar *Abessinien* som i sig dock inte är ett officiellt accepterat områdesnamn. Norra Djurgårdsstaden är ett arbetsnamn likt Hammarby Sjöstad. Avsikten med beteckningen är att avspegla stadens intentioner med utvecklingen av området, det vill säga en funktionsblandad stadsbebyggelse med urban karaktär.

Namnet Norra Djurgården går att härleda till 1670 och stadsdelen har tidigare kallats Vetenskapsstaden och Brunnsviken men ändrades till sitt nuvarande namn 1980.

Risken för förväxling med Djurgårdsstaden på Djurgården har anförts som en av anledningarna till att inte använda denna benämning.

Nedan följer utdrag ur namnberedningens kommentar till frågan om arbetsnamn:

§ 16 Nytt namn för projektet Norra Djurgårdsstaden

Vid sitt sammanträde 2005-10-25 diskuterade namnberedningen översiktligt en detaljplan för del av "Norra Djurgårdsstaden", Hjorthagen och Norra Djurgården, och beslöt ge sitt stöd till att det redan brukade arbetsnamnet *Norra Djurgårdsstaden* fick användas som s.k. områdesnamn, vid sidan av de reguljära stadsdelsnamnen *Hjorthagen* och *Norra Djurgården*. Namnet har dock under samrådtiden mött kritik från många håll, bl.a. skriver Länsstyrelsen i Stockholm i sitt yttrande: "Länsstyrelsen ifrågasätter namnet Norra Djurgårdsstaden. Lämpligen borde det anknyta till vedertagna namn

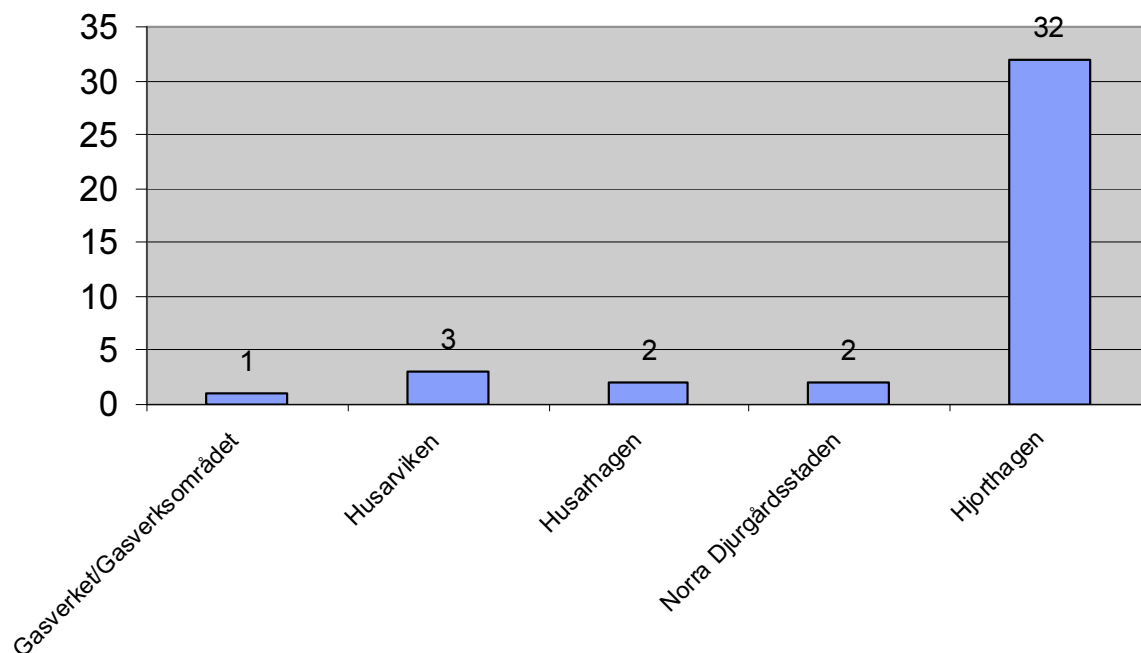
med närmare anknytning till platsen, såsom Husarviken.”

Namnberedningen kan förstå kritiken och vill istället för Husarviken föreslå ett annat lokalt namn, som faller sig ännu mer naturligt, nämligen *Husarhagen*. *Husarhagen* (Husar Hagan 1649, Husarhagen 1696) är ett lokalt namn som var i bruk länge men som slogs ut av *Hjorthagen* när detta blev stadsdelsnamn 1926. I Stockholms gatunamn (3. uppl. s. 85) läser man om Husarhagen: ”På 1649 års Djurgårdskarta var detta namnet på den centrala, låglänta delen av nuvarande Hjorthagen, från Storängsbotten norrut till Husarviken; på 1696 års karta avses större delen av gasverkets nuvarande område. Husarhagen har tillhört byn Husarna.” Det landområde som i äldre tid hette *Husarhagen* sammanfaller mycket väl med det område som nu skall bebyggas. Den försvunna byn Husarna (Husarnæ 1288), som låg ett litet stycke söder om Husarviken (Husare wicken 1558), avhystes för gott under första halvan av 1600-talet.

Namnberedningen vill också tillägga att namnets korrekta uttal /hù:sarha:gen/, med tryck på första stavelsen *Hus-*, bör framhållas i alla relevanta sammanhang.

Husarviken och Husarhagen är bildade av ordet för hus/bebyggelse och har som anføres av namnberedningen historisk förankring till platsen. Förvirringen kring uttalet av första stavelsen Husar- med associationen till Husarer är vida utbredd.

Under samrådsmötena har en undersökning gjorts om vad deltagarna tyckte att det nya området ska heta. Enkäten var utformad med kryssbara alternativ och möjlighet att skriva fram egna förslag. Totalt svarade 53 personer på enkäten.

Fördelningen av inlämnade förslag för de på enkäten angivna namnalternativen

▪ Abbis	▪ Himlahjorten	▪ Hjortängen
▪ Abbestaden	▪ Hjortparken.	▪ Hjorthagen
▪ Abbes	▪ Hjorthagsstaden	▪ Kronhjorten
▪ Artemis	▪ Hjortbo	▪ Kronstaden
▪ Diana /-o City	▪ Hjorthamn	▪ Klockviken
▪ Dianaparken	▪ Hjortis	▪ Nedre Hjorthagen
▪ Dianastaden Värtan	▪ Hjorthamn	▪ Änglamark
▪ Ekostaden	▪ Husaren	▪ Värtaängen
▪ Gasaremsan	▪ Hjortstaden	

Tabellen redovisar ett urval av de inlämnade förslag till vad området kan heta

3. Länsstyrelsen

Länsstyrelsen delar stadsbyggnadskontorets bedömning att programfördjupningen kan medföra betydande miljöpåverkan, vilket innebär att en MKB måste upprättas.

Under rubrik ”Studerade alternativ” framgår att det i MKB:n redovisas ett resonemang kring avgränsning och valet av ”rimliga alternativ” som har studerats. Utifrån resonemanget bedöms att bostadsbebyggelse inom programområdet kan motiveras. Inga andra ”rimliga” markanvändningsalternativ som uppfyller projektets syfte bedöms vara relevanta att studera inom ramen för miljöbedömningen.

Länsstyrelsen vill i detta sammanhang framhålla att i nu aktuellt planeringsläge bör MKB:n i en sammanställning redovisa de olika utbyggnadsstrukturer som diskuteras och som inte längre är aktuella. Skälen härför bör även redovisas.

I MKB-texten hänvisas det till att i lagtexter används begreppen ”skada” och ”påtaglig skada” för att beskriva negativa konsekvenser på riksintressen, d.v.s. områden som är skyddade enligt miljöbalken. I uppdraget att ta fram här aktuell MKB har det inte ingått att göra en bedömning om Nationalstadsparken och andra berörda riksintressen i programområdet skadas av programförslaget.

Länsstyrelsen anser att detta är riktigt. Bedömningen huruvida ”skada” eller ”påtaglig skada” föreligger är en prövning som Länsstyrelsen bl.a. med ledning av de sakuppgifter som framtagits i samband med upprättandet av MKB:n görs i anslutning med yttranden vid samråds- och utställningsförfarandena och slutligen vid 12 kap. PBL-prövningen efter det att en detaljplan antagits.

De sammantagna konsekvenserna för Nationalstadsparken bör presenteras under en egen rubrik i den samlade bedömningen.

Länsstyrelsen föreslår att frågeställningarna rörande människors hälsa hanteras på samma sätt.

Under rubriken ”Risk och säkerhet” bör framgå att det inom ramen för det fortsatta detaljplanearbetet klarläggs hur spaltgasverkets verksamhet och gasklockorna inverkar på bostadsbebyggelsen under byggskedet.

4. Sakägare och boende

Åsa Appelberg, boende i Hjorthagen

- Det är positivt att "Städa upp" området, att göra det tillgängligt för allmänheten och att bostäder byggs i området.
- Planerna är för storskaliga, med för höga hus främst mot Husarviken. Dessutom befaras för hög påfrestning på NSP, med alla nya människor.
- Är kollektivtrafikförsörjningen genomtänkt?

Gunnar Fries, Hjorthagen

- Saknar fler alternativ- krävs inte det av en MKB?
- Landskapsbilden påverkas mer än vad som framgår i MKB. Bebyggelsen kommer att skapa en massiv stadsmur som ger skymd utsikt och påverkar upplevelsen av gasverkets bevarade bebyggelse.
- Förslaget har en förödande påverkan på biologiska spridningsvägen, som i stället borde stärkas t.ex. genom att däcka över Norra länken/Värtabanan och skapa mer utrymme för spridningsvägen vid kontorsparken.
- Påverkan på Hjorthagen när det gäller kommunal och privat service, kommunikationer mm behöver klargöras och inkluderas i beslut.
- Mer utrymme behövs för spontanidrott i Storängsbotten.
- Bebygg inte Örnlipporna (3A och 3D) De är andningshål och utsiktspunkter. 3B och 3C kan diskuteras, samt 3A mot Gasverkssvägen om husen inte skymmer. Bygg inte i Hjorthagsparken (2A) med hänsyn till spridningsväg och utsikt/närmiljö.
- Acceptabel exploatering i Husarviken kan vara att minska bebyggelsen till 3 – 5 våningar, öka avståndet till Husarviken till minst 50 meter och bygga punkthus med luftiga gårdar emellan.

Säde Pekurinen, Hjorthagen

- Hjorthagen har idag flera svåra miljöproblem. Det är därför viktigt att beakta och beskriva den sammanlagda miljöbelastning som byggandet av Norra länken och det nya bostadsområdet kommer att medföra för området i form av buller, sprängningar, avgaser, trafikproblem mm.
- Ifrågasätt privatbilismens dominans. Har miljömedvetandets och oljeprisets inverkan i framtiden analyserats?
- Efterfrågar mer exakta fakta på ett enkelt språk.

Karin Berensson/Torbjörn Olsson, Veronica Hagborg/Miranda Ekelund, Magnus Carlquist/Mats Gärdin, Tony Hansson/Renée Hansson, Hjorthagen

- Det är positivt att området öppnas för allmänheten, men den höga, täta bebyggelsen vid Ropsten kommer att ta bort all sjöutsikt av Värtan norr om Lidingöbron från Hjorthagen. Detta kommer att påverka såväl inom- som utomhusmiljön i Hjorthagen negativt. Att bygga ut i vattnet försämrar utsikten ytterligare.
- Husen bör vara högst 3 våningar höga eller placeras med stora öppna ytor emellan (t.ex. lamellhus) för att öka utsikten.
- Efterfrågar mer utförliga skisser i form av volymstudier, utsiktsstudier, sektioner, planer mm samt uppgifter om vilka funktioner som ska rymmas i det nya området.

Margareta Zowczak, Hjorthagen

- MKB:n redovisar att bullernivåer och luftföroreningar ligger ofta mycket nära övre gränser för vad som är tillåtet. Då detta är prognoser kan de mycket väl komma att överskida gällande riktvärden.
- Vilka alternativa trafiklösningar har man undersökt för att hålla bullret och luftföroreningar på så låga nivåer som möjligt?
- Vilka extra åtgärder har man i beredskap om det skulle visa sig att de antagna värdena inte kan hållas?

Björn Gustafsson, Hjorthagen

- Flera motstridiga intressen måste vägas samman vid utformningen av området. Koinbergs förslagsskiss från 2005 visar på hur en förutsättningslös skiss skulle kunna bryta de rigida förutsättningar som styr planeringen.
- Det nu presenterade förslaget styrs av samma felaktiga grundförutsättningar som tidigare samrådsförslag och uppfyller inte heller länsstyrelsens synpunkter från samrådet 2005.
- En alternativ skiss med hälften så många bostäder bör utarbetas för jämförelse av hur de motstridiga intressena i området kan hanteras vid olika exploateringstal.
- Den föreslagna förtätningen av Hjorthagen tycks mer ta hänsyn till maximal bostadsyta än till befintliga miljökvaliteter.

Elisabet Spens

- Intressanta och välorganiserade samråd, men samrådstiden är för kort för att kunna sätta sig in i hela förslaget.
- På grund av klimatförändringar bör inte byggnader planeras för nära vattnet.
- Inga byggnader som kan skada upplevelsen av Nationalstadsparken bör uppföras. Bibehåll det öppna landskapet kring Fiskartorpet och värna ekologiska spridningskorridorer.
- Inga bostäder bör planeras nära kraftledningar.
- Geomanti = jordläkning. Jorden kan läkas!
- Bobergs gasklockor bör användas till kultur, inte bostäder.

Christer Langseth/Claes Trygger, Hjorthagen/Gärdet

- MKBn kan endast betraktas som ett utkast, eftersom många frågor uppges kräva fördjupade studier och rapporten kommer fram till att förslagen innebär negativa konsekvenser. Den kan därför inte godkännas i befintligt skick.
- Kräver omarbetade planer så att negativa följder undanröjs och förnyad MKB som grundligt belyser samtliga frågor.
- Påpekar att Wenstömsvägen felaktigt omnämnts Wennerstömsvägen.

Eivor Skoglund, Hjorthagen

- Förbättringar i Hjorthagen behöver inte ske på villkoret att förtäta, göra stenstad och konstgjord andning av befintlig trivsamt miljö.
- Serviceutbudet i den nya bebyggelsen kommer inte att gagna Hjorthagen, utan det kommer även i fortsättningen vara smidigast att åka in till city för service. Se över servicen inom gamla Hjorthagen!
- Iordningställ parkerna och gör bra, handikappanpassade promenadvägar. Förbättra belysning och framkomligheten i Böcklingbacken.
- Bygg inte i dessa parker – de få grönområdena nära berget – 2A, 2B, 2C, och 2D.
- Återställ Hjorthagens IP för motionsanvändning utomhus för alla grupper.

- Övre och nedre Hjorthagen blir troligtvis ett segregationsområde med hänsyn till hyror och annat.
- Gör en enkätundersökning, där ovanstående frågor framförs, kontra av SBK presenterad plan för att fler Hjorthagsbor ska komma till tals. Projektet "Norra Djurgårdsstaden" är så uttjatad för många boende att man gitter bry sig. Vid nästa möte vore anledning att särskilt göra en insats för boende i Hjorthagen.

C-G Millinger, Hjorthagen

- Miljön för Hjorthagsborna under byggperioden är inte tillräckligt utredd i MKB:n. Även den psykosociala/somatiska miljöpåverkan måste betraktas.
- Helhetssyn och samverkan med alla andra projekt måste förbättras. Vägverket, Hamnen och Fortum måste synkroniseras med stadens planering.
- Bättre möjlighet att ta sig till och från Hjorthagen även som fotgängare och cyklist. Från och med nu – under byggskedet – och för all framtid. Behovet är akut för att få till en anständig miljö.
- Det måste vara tydligt att den nya strukturen inte leder till ökad trafik i Hjorthagen. Detta måste gälla även under byggskedet.
 - Trafik till och från byggplatserna skall ledas ut/in perifert och inte genom Hjorthagen.
 - När trafiken på Norra länken och Lidingövägen får problem p.g.a. byggnationen skall smittrafik genom Hjorthagen förhindras.
 - Den förbindelseväg som föreslås längs Hjorthagens IP kan bli en smitväg och borde därför enbart vara avsedd för gång- och cykel.
- Däcka över Norra länken i betydligt större utsträckning. Staden borde kräva detta av Vägverket.
- Ytterligare alternativ med lägre exploateringsgrad borde presenteras. Liggande förslag är överexploaterat. Ett luftigare alternativ som en syntes mellan nuvarande och DLV:s förslag borde beaktas.
- Bygg fotbollsplaner och idrottsanläggningar också. Kan gasklockorna bli inomhusplaner? Idag är det skandalöst dåligt för ungdomar.
- Efterlyser ett regionalt helhetsperspektiv och ansvarstagande. Det måste finnas en överordnad beslutsmässig instans som kan samordna alla aktörer för ett vettigare regionalt helhetsperspektiv och som kan styra utvecklingen mot en hållbarare utveckling för framtiden. Oro för en otrolig ökning av trafikbelastningen i närområdet med flera stora stadsutvecklingsprojekt. Trafikproblemen eskalerar och förorterna förslummas.
- Ett tack för förlängningen av samrådstiden och extra infomöte riktas till projektledningen.
- Drivkraftiga politiker och byggföretag som vill stapla upp så många kåkar som möjligt utan att själva tänka sig att bo i Hjorthagen.

Ann Silverstolpe, Hjorthagen

- För tät, tung och ogenomtränglig föreslagen stadsutveckling
- Önskvärt är ett mellanalternativ – en aning luftigare och att man därmed tar större hänsyn till Hjorthagens omgivning - mark- och vattenområden, kulturhistoriskt värdefulla parken och gasverket.
- Nationalstadsparken avslutas abrupt i en massiv stadsmur.
- Gasverket kommer döljas i den föreslagna nya bebyggelsen från alla håll.
- Nagga inte Hjorthagsparken eller Hjorthagens IP i kanterna.
- Grönområdena i Hjorthagen kommer behövas mer än någonsin med tanke på kommande Norra länken, Fortums planer och hamnens utveckling.
- Den värdefulla byggnaden katapulten (Tunnelbanans utfart från Dianaparken) kommer att döljas av ny bebyggelse.

- Stålgasklockorna kommer se en aning malplacerad ut därför att det nya byggprojektet liknar Gåshaga/Hammarby Sjöstad och det rimmar så dåligt mot hela den gamla industrimiljön.
- Planerna innebär stor negativ miljöpåverkan på grund av utfyllnad i Lilla Värtan på bekostnad på vattnets och de boende.
- Sjöglimten från Hjorthagen försvinner för Hjorthagen.
- Vad blir konsekvensen av att kroniskt göra intrång i våra vattenområden för att till varje pris kunna exploatera?
- Det saknas en beskrivning av hur befintliga bostadsområden påverkas av ökad trafik, byggbuller och luftförorening under och efter byggplanerna i Hjorthagen med omnejd, Fortum, hamnen mm.
- Utredningen om de s.k. spridningskorridorerna mellan södra och norra Djurgården håller inte. Där behövs en fördjupad utredning så både djur, växter och människor blir nöjd.
- Klart att många Hjorthagsbor är bekymrade över detta megabygge. Många funderingar och frågor finns fortfarande. En av dem är hur vi så smärtfritt som möjligt fortfarande kan röra oss runt vårt område även under byggperioden.

Nils Hellström, Hjorthagen

- Hjorthagen blir väldigt avskärmat i och med bygget av Norra länken.
- Från Ropstens tunnebanestation till Norra länkens tunnelmynning verkar det inte gå att ta sig över vägen som fotgängare/cyklist på något vettigt sätt.
- Hur planerar man att som fotgängare/cyklist kunna ta sig från Hjorthagen in till stan?
- En gång och cykelbro parallellt med tunnelbanebron över Norra länken skulle uppmuntra till att ta sig fram utan bil och bygga vidare på Stockholms utmärkelse som "Årets cykelfrämjarstad 2007".
- Detta är en fråga som staden borde driva.

Amelie Gustafsson Fürst/Anders Lindblad, Hjorthagen

- Ska bli spännande med det nya området. Kan komma att höja trivseln i Hjorthagen när det blir bostäder i Storängsbotten.
- Motsätter sig dock planerad förtätning på Hjorthagshöjden i områdena 3D, 3B och 3C.
- Hjorthagen är en traditionellt belastad stadsdel av industrier och trafik.
- I gengäld finns tillgång till mycket natur, djur och en lugn stadsbild med grönt insprängd och luft mellan husen.
- Detta bör bevaras för att behålla Hjorthagen som en mycket trevlig plats att bo på.
- Höjden, betecknad 3D, är den plats där invånare Från Hjorthagshöjden solar, har picknick, äter frukost, festar och blickar ut över staden. På vår, sommar och höst står utemöbler och grillar placerade över hela höjden och dessa utnyttjas flitigt. Det vore en mycket stor förlust om man istället byggde hus på dessa ytor. Det finns inga alternativ för dessa viktiga aktiviteter, särskilt som trycket på grönområdena kommer att öka med en ökad befolkning.
- Hjorthagen besöks ofta av rådjur, rävar, harar och fåglar vilket är en viktig del av områdets atmosfär. Genom de gröna ytorna som finns kan djuren röra sig i området och de utgör därför en förutsättning för detta.
- Det finns stora ytor att bygga på nere i spårområdet och i Storängsbotten. Därför är det fel att förtäta bebyggelsen uppe i Hjorthagen, vilket skulle dra ned standarden där. Bebyggelsen i Hjorthagen kommer att uppleva en ökad belastning på grund av det ökade invånarantalet varför Hjorthagshöjden bör

hållas intakt med de fina kvaliteter som finns i form av grönområden och plats för utomhusliv.

Maria Antonsson, Östermalm

- Projektet har stor potential att göra ett arkitektoniskt och ekologiskt bygge som kan bli en större internationell succé än både Ekobyn i Björkhagen och i viss mån Hammarby Sjöstad.
- Bjud in svenska och internationella arkitekter att komma med nytänkande förslag, med uppdraget att göra ett miljövänligt, resurssnålt och ekologiskt boende i samklang med Nationalstadsparken.
- Den nuvarande planerade byggnationen med traditionella hus nere vid vattnet känns ogenomtänkt i förhållande till de natursköna omgivningarna och det ekologiska tänkandet.
- Ett bygge i stil med Moshe Safdie's Habitat 67 i Montreal, Kanada, som ger luft spännande arkitektur och alla boende var sin terrass skulle kunna utvecklas och anpassas till området.
- Låt inte byggbolagen styra hur detta område ska se ut utan att med omsorg sätter dagordningen med hänsyn till arkitektur, funktionalitet och ekologisk hållbarhet och väljer arkitekter med allra största noggrannhet.

Habitat 67 i Montreal, Kanada, arkitekt Moshe Safdie

Helena Friberg Ruge, Hjorthagen

- Avråder starkt från att placera byggnader i det som kallas Duschparken då det ger de boende, som oftast har små lägenheter utan balkonger, stora livskvaliteter. Alla naturliga uteplatser nyttjas flitigt året om, inte minst som lekplatser. I Duschparken finns klippor, skog och utsikt som Hjorthagsborna värdesätter högt.
- Inför den fortsatta planeringen bör de välfungerande kvarterstrukturer som finns i Gamla Hjorthagen studeras noga. De låga husen, ofta med stora kringbyggda gårdar ger de boende möjligheter till otvungen kontakt, till lek utom fara för trafik samt ljus inne i lägenheterna.
- En stark önskan är att bygga ihop det nya området med Gamla Hjorthagen genom att nyttja Artemisgatan som länk och möjlighet att överbrygga höjdskillnader.

- Exempel finns på lösningar med utomhushissar eller bergbanor, Skärholmen/Liljeholmen.
- Artemisgatans kommersiella potential bör utvecklas. En affärsgatan liknande Hornstulls Street eller Londons Neil's Yard skulle kunna erbjuda de boende en anpassad butiksmix av second hand, caféer, gallerier och andra småbutiker som även skulle attrahera den nya befolkningen att ta del av Gamla Hjorthagens alternativa utbud. Vice versa skulle det nya området locka med kultur, nöjen sportanläggningar, skola saluhall mm.

Nina Hjerpe mfl, Järfälla

- Vill absolut bevara all naturmark som finns runtomkring.

Tommie Karlsson, Hjorthagen

- Hjorthagen är inte i behov av fler bostäder, lokaler eller arbetsplatser för en långsiktig hållbar utveckling.
- Stockholms långsiktiga hållbarhet som plats för människor och företagande är inte alls avhängigt av att ytterligare naturutrymme eller utrymmen fullt möjliga att återskapa som plats för natur, rekreation och förströelsevistelse ianspråkats eller exploateras på grund av mer eller mindre starka intressen.
- En vidsträckt långsiktig hållbar stad behöver värna om de knappa ordentliga naturutrymmen som fortfarande finns kvar och också vara beredd att införliva ytterligare fullt möjligt att återskapandebart naturutrymme till detta. För naturens skull och för stadens invånares skull.

Peter Comstedt, Hjorthagen

- Bygg inte de grönområden som finns, förtäta inte. Parkområdena mot Ropsten, Gasverket och Storängsbotten bör bevaras. Bygg inga bostäder i detta område.

Kerstin Markselius, Hjorthagen

- Nollalternativ är ingen intresserad av, däremot alternativa sätt att använda området och bygga bostäder.
- Samrådet har väckt många frågor som inte har blivit besvarade.
- I MKB:n beskrivs tydligt problemen med spridningsvägarna men dessa kunskaper syns inte i planförslaget.
- Livsmiljöer för större djur än insekter berörs inte alls – varför?
- Husen är för höga!
- Bebyggelsen är för nära stranden!
- Det är för lite utrymme mellan husen!
- Både barn och vuxna behöver rekreationsytor i direkt anslutning till bostaden. Nationalstadsparken finns nära men det räcker inte med att se naturen.
- Kontaktvägar mellan och sammanbindningen av Hjorthagen och den nya stadsdelen har efterfrågats. Hur? Var?
- Miljökonsekvensbeskrivningen av Norra länken, kraftledningstunneln och Fortums utbyggnad är oklara.
- Hur ska Hjorthagens fysiska samband med övriga staden öka?
- Frågor om kollektivtrafik samt cykel- och promenadvägar har inte fått några svar.
- Pratas en del om parkeringsplatser och att Norra länken är lösningen.
- Under samrådet framkom att biltrafiken genom Liljanskogen ska stängas av. Vad betyder det? Vilka planer och förslag finns?
- Åtgärder för att undvika segregerat boende. När får vi veta vilka åtgärder som vidtagits?

- Vad gör Stockholm Stads för att hela regionen ska ta ansvar för bostadsförsörjningen?
- Mycket är oklart om reningen av gasverksområdet.
- Vad är nästa steg i samrådsprocessen?
- När blir det samråd om föreslagen kompletteringsbebyggelsen i Hjorthagen?

Per Olof Fredriksson/Jan Harry Johansson, Gärdet/Hjorthagen

Bifogat till yttrandet finns en CD med bilder på den förödelse av programområdets natur som staden genomfört under de senaste tre åren. I en bifogad artikel, Dagens Nyheter den 23 dec 1994, beskriver mark- och planminister Görel Thurdin att gränsen för Nationalstadsparken är satt söder om Husarviken.

- Oavsett om gränsen för Nationalstadsparken ligger 1 eller 70 meter söder om Husarviken som ges av propositionstexten och tillhörande karta så skulle den planerade bebyggelsen med tätt liggande höga hus intill Husarviken påtagligt skada det kulturhistoriska landskapets natur- och kulturvärden i strid med 4 kap 7 § miljöbalken.
- En ny MKB måste även ta upp de samlade effekterna av planerade utbyggnader i området kring Hjorthagen såsom Norra länkens tunnelmynning och avgastorn, Värtaverkets utbyggnad av ett biobränsleeldat kraftvärmeverk som genererar ett fyra gånger så stort transportbehov som dagens och med en kraftig ökning av förorenade utsläpp. Utbyggnaden av Värtahamnen och andra planerade störande verksamheter vid Norra kajen ringar in Hjorthagen med störningar.
- Dessa utbyggnader planeras ligga nära i tid och ändå bli mycket långvariga.
- I en ny MKB måste de samlade effekterna för Hjorthagsborna och de nya invånarna belysas både på sikt och under den långa byggtiden.
- Redan nu har tre år förflutit med oavbrutna störningar för bostäderna i Abessinien närmast Storängsbotten genom schaktningar, pålningsarbeten och nu sprängningar för kraftledningstunneln. Totalt kan det handla om ytterligare 10-20 år av kontinuerliga störningar genom byggverksamheter.
- Den nya fyrfiliga byggvägen som passerar ca 135 meter från Untravägen 29 garanterar att störningarna för Abessinien kommer att bestå åtminstone under byggtiden för ett nytt bostadsområde väst och nordväst om Hjorthagen. Den nya MKB:n måste redovisa hur dessa långvariga störningar kan reduceras.
- Den nu aktuella MKB:n har tagits fram mer än tre år för sent och har endast upprättats utifrån miljöbalkens bestämmelser enligt 6 kap 11-18, 20 §§.
- Den vattenverksamhet som inleddes i början av 2005 vid Hjorthagen Norra 2 invid Husarviken genom utfyllnad av vattenområde och efterföljande asfaltering är tillståndspliktig enligt 11 kap 9 §.
- Risk för föroreningsspridning mellan övre och undre grundvatten magasinen om föreslagen bebyggelse kommer till.
- Med hänvisning till vad som redan skett och att vissa byggnader planeras att placeras i nu utfyllt vattenområde borde den aktuella MKB:n även innehållit ett beslutsunderlag för en tillståndsansökan enligt 11 kap miljöbalken.
- MKB:n redovisar att vissa marksaneringsåtgärder vidtagits. Vilka mängder miljöfarligt avfall som sorterats ut under tiden fram till redovisningen av denna MKB är okänt men denna del av verksamheten skulle ha redovisats med SNI-kod 90.002-1 som kräver obligatorisk tillståndsprövning av länsstyrelsen enligt 9 kap 6 § miljöbalken.
- Hela kap. 5.5 är ytligt och tillrättalagd och tar inte upp de väsentligaste i de utredningar som har gjorts.

Kungliga Djurgårdens Förvaltning (KDF)

KDF vill särskilt betona vikten av att man såväl i MKB:n som i fördjupningen av MKB:n för kommande detaljplaner tydligt redovisar hur man tagit hänsyn till Nationalstadsparken med avseende på husens placering, höjd och utformning. KDF kräver även att man på ett tydligare sätt redovisar vilka föroreningar man har för avsikt att lämna kvar samt vilka effekter dessa kan förväntas ha på Husarviken och näraliggande delar av Nationalstadsparken.

KDF framför även konkreta förslag på förändringar avseende bebyggelsens utformning i anslutning till Nationalstadsparken, lyfter problem med ett ökat rekreationsutnyttjande av parken och påtalar att förvaltningens egna byggplaner i Storängsbotten inte har beaktats i bullerkarteringen.

Statens fastighetsverk

Hänvisar till KDF:s remissvar. I uppdraget att ta fram en MKB har det inte ingått att göra en bedömning av om Nationalstadsparken skadas av programförslaget. Detta bör ingå vid såväl omarbetning som vid upprättande av fördjupnings-PM.

Livgardet

Livgardet påtalar vikten av att hänsyn tas till ingående skyddsavstånd för hästallergener med hänvisning till dess egen rid- och hästverksamhet i Storängsbotten. Man vill inte tvingas till ytterligare inskränkningar och anser att ett avstånd om 200 meter skall hållas till bostäder från nuvarande anläggningar.

Martin Olsson Fastigheter AB

Då miljökonsekvensbeskrivningen för Hjorthagen i mycket liten utsträckning berör handelsfrågor väljer bolaget att avstå från att yttra sig.

Vill ge uttryck för en oro för de inskränkningar för verksamheten som programförslaget innebär, då framförallt tillgängligheten för kunder och transporter inte är lösta.

Framför att trots flertal avstämningar dessa synpunkter inte har gett avtryck i programförslaget.

Förbehåller sig rätten att återkomma med ett samlat yttrande i nästa fas av planprocessen.

5. Övriga intresseföreningar m.fl.***Värtans socialdemokratiska förening***

Värtans socialdemokratiska förening framför bland annat att Hjorthagsparken ska lämnas ifred från kompletteringsbebyggelse samt att konsekvenser av trafiklösningar behöver förtydligas. Föreningen efterfrågar tydligare redovisning av påverkan av klimatförändringar med stigande vattennivåer. Förslaget att pröva möjligheten att fylla ut i Lilla Värtan anses vara ett alltför stort ingrepp för miljön och skymmer utsikten från Hjorthagen. Föreningen anser att den stora gasklockan ska bevaras som landmärke, om möjligt helst som bostäder och tror att en förlängning av busslinje 1 till Ropsten skulle vara bra. Det är viktigt att landskapets karaktär behålls genom att höjdskillnaden inte får byggas bort genom att göra de nya husen så höga att nivåskillnaderna "trollas bort".

Ny bebyggelse ska så långt som möjligt anpassas till höga energikrav, modell passivhus. Föreningen anser att en plats för spontanidrott behövs inom det nya området och föreslår även förbättrade förbindelser mellan Hjorthagen och Ropsten.

Kommittén för Gustavianska Parken

Kommittén ser med tillfredsställelse att en väl genomarbetad miljöbedömning äntligen lagts fram till grund för detaljplanen för Husarvikens inre del och Storängskroken.

Kommittén beklagar att bedömningarna vad gäller den första utbyggnadsetappen alltför relateras till enbart två alternativ: dels det under samrådsskedet 2006 hårt kritiserade detaljplaneförslaget, dels ett nollalternativ som under inga omständigheter framstår som ett realistiskt scenario.

Ingen utredning och inga planförslag har således lagts fram, som syftar till ett markutnyttjande som på bästa sätt tar tillvara områdets och omgivningens natur- och kulturvärden vid lokaliseringen och gestaltningen av tillkommande bebyggelse. Det enda planförslag som framlagts syftar till ett högt markutnyttjande, motiverat av kostnadsaspekter, efterfrågan på bostäder och det centrala läget i staden.

För att belysa hur ett planeringsalternativ för bevarande och utveckling av programområdet med särskild hänsyn till Nationalstadsparken skulle kunna utformas, lät Kommittén tillsammans med föreningen Haga - Brunnsvikens vänner ta fram en idéskiss, "Nationalstadsparkens möte med staden". Skissen utarbetades av landskapsarkitekten Sture Koinberg och offentliggjordes under 2005.

Istället för miljökonsekvensbeskrivningens svävande slutsatser och utan sidoblickar på exploateringsintressena men med stöd i beskrivningens landskapsanalyser preciseras följande krav på revideringen av förslaget till detaljplan:

- revidera detaljplaneförslaget i vad avser bebyggelsens omfattning och skala samt kvarterens slutenhet i anslutning till Husarviken för att minska skadan på Nationalstadsparkens natur- och kulturvärden.
- revidera detaljplaneförslaget i vad avser gränzonen mellan Husarviken och tillkommande bebyggelse med hänsyn till Nationalstadsparkens kultur- och naturvärden och i synnerhet för att Husarviken och dess strandpartier skall framstå som en rumslig helhet.
- revidera detaljplaneförslaget inom Storängskroken i vad avser bebyggelsens omfattning och skala för att minska skadan på Nationalstadsparkens natur- och kulturvärden.

Enligt kommitténs mening förutsätter en omarbetning av planförslaget i enlighet med de miljökrav som följer av landskapsanalysen i MKB:n, att stadsbyggnadskontoret omprövar sitt ställningstagande i vad avser planförslagets kvartersstruktur och höga exploatering.

Miljökonsekvensbeskrivningen ger enligt kommitténs mening en god grund för kommande arbete med ett fördjupat program för Hjorthagen. Inte minst uppskattar vi beskrivningens påpekanden om behoven av fördjupade kunskaper om betydelser, sammanhang och värden i landskapet.

Kommittén konstaterar att den visuella analysen av landskapet har kommit till heders igen på ett glädjande sätt - men å andra sidan att det alltför brister i den samlade analysen av rumsliga och historiska betydelser, sammanhang och värden.

Kommittén vill också understryka att biologiska värden och i synnerhet de svaga spridningsvägarna mellan Norra och Södra Djurgården särskilt bör uppmärksammas i det fortsatta arbetet.

Skiss planeringsalternativ, landskapsarkitekt Sture Koinberg, 2005 för Kommittén för Gustavianska Parken och Haga-Brunnsvikens vänner

Djurgårdens Hembygdsförening

Djurgårdens Hembygdsförening motsätter sig inte stadsutbyggnad i Husarviks-området, men är kritiskt till den föreslagna bebyggelsestrukturen och förslagets relation till Nationalstadsparken och övriga riksintressen i området samt till de ekologiska spridningskorridorerna genom området. Har tidigare föreslagit en internationell tävling.

- Alternativ till den föreslagna utformningen av bebyggelsen i området redovisas inte. En MKB utan jämförelsealternativ är ingen MKB. Mot bakgrund av de många fruktlösa försöken att få alternativ till stadens stadens förslag prövade, som under flera år gjorts av bl. a. Föreningen, är det minst sagt förvånande att

det kunde vara möjligt att argumentera för slopandet av den alternativbedömning som lagen föreskriver. Det är inte lätt att följa de resonemang i MKB:n som lett till att inga alternativ till den valda bebyggelsestrukturen redovisas. Avsaknaden av ett alternativ i en MKB kan inte rimligen ersättas av insatser av ett slag som inte kan bedömas parallellt med det huvudförslag som skall MKB-behandlas. Hävdar att eftersom inget alternativ vid sidan av ett 0-alternativ presenteras och bedöms i MKB så uppfyller den inte lagens krav avseende MKB.

- Det finns givetvis flera rimliga alternativ. Föreningen hävdar att en alternativ bebyggelsestruktur ger mindre miljöpåverkan och måste prövas. Husarviksgruppens förslag från 2005 kan lämpligen tas som utgångspunkt för en sådan prövning. Förslaget skall ta sin utgångspunkt i landskapet. Förslagets bärande idé är att avlasta bebyggelsestrycket i områdets västra del av hänsyn till landskapets, naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen där, att bygga mera nära befintliga urbana miljöer och att stärka sambandet med bebyggelsen i Hjorthagen.
- MKB:n redovisar på punkt efter punkt bestående skadlig påverkan av den planerade utbyggnaden på natur- och kulturvärden, inte minst Nationalstadsparken, men lyckas ändå till slut få till en positiv bild av förslagets följder. Svårt att få en samlad bild av hur MKB:n tar hänsyn till programmet. Detta beror delvis på den starka uppsplittringen av materialet, geografiskt och ämnesmässigt.
- Sammanfattande bedömning är dålig.
- Kompletterande bebyggelse i det ursprungliga Hjorthagenområdet utgör en stor och av föreningen uppskattad förändring av planuppdraget. Planeringen syftar i denna del till att söka få till stånd en integration mellan de nya utbyggnadsområdena och den äldre stadsdelen, en svår operation såväl rumsligt som innehållsmässigt och socialt. Förhoppningen är att lyfta och vitalisera bostadsmiljön i den äldre, nu ganska utarmade stadsdelen och att samtidigt ge den tillkommande bebyggelsen en bredare, mer allsidig förankring i platsen och dess historia.
- Bebyggelsen i området måste anpassas till de mycket höga natur- och kulturvärdena där och genomföras med hänsynstagande till att området rymmer strategiskt viktiga ekologiska spridningskorridorer.
- Minskningen av exploateringen i syfte att begränsa påverkan på natur- och kulturmiljön inte tillräcklig. Bebyggelsen måste dras längre bort från Nationalstadsparken och också sänkas och öppnas upp i detta område. Även kring övriga riksintressen krävs en känsligare anpassning av bebyggelsen. De västligaste kvarteren i Storängskroken måste slopas och ge plats åt en fungerande spridningskorridor i detta läge.
- Måste tyvärr konstatera att den bearbetning av planerna av det första delområdet som nu presenteras bara lett till marginella förbättringar av den kritiserade planen, inte till den radikala bearbetning av bebyggelsestrukturen som skisserades i föreningens förslag och för vilket det finns starkt stöd i Länsstyrelsens skrivelse efter samrådet.
- Omfördela exploatering på programnivå
- Föreningen hävdar att miljökonsekvensbeskrivningen för det fördjupade programmet måste kopplas till en plan på översiktlig nivå.

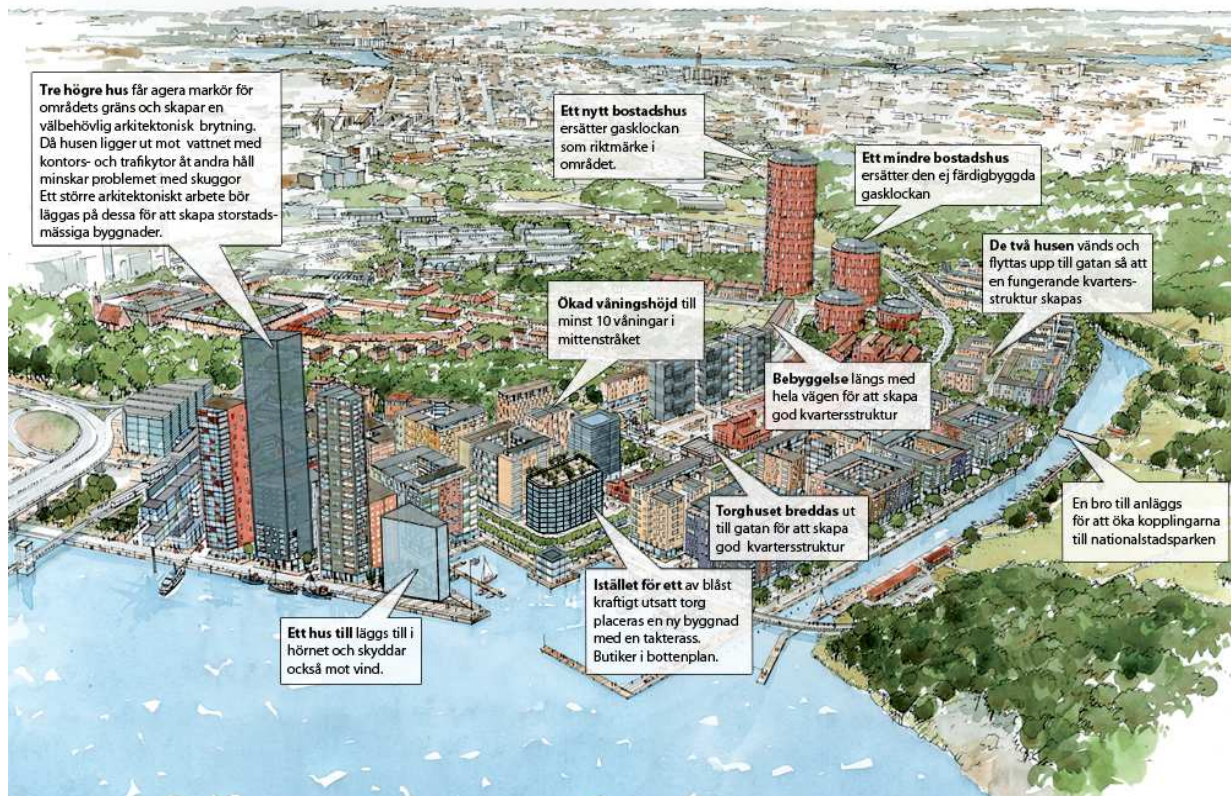
Programskiss för
Husarviken - Högshagen
nov. 2005 nov. 21.11.05
Upprättad av Husarviksgruppen

Alternativ programskiss upprättad av Husarviksgruppen (Djurgårdens Hembygdsförening, Förbundet för Ekoparken m. fl.)

Nätverket Yimby – Yes in my Backyard

Nätverket YIMBY är överlag positivt inställt till projektet men anser att exploateringen är förvånansvärt låg och efterlyser en analys av hur olika grad av urbanisering påverkar regionen överlag.

Bilden som presenteras i MKB:n av att stadsutvecklingen kan ha negativa effekter på landskapsbilden i Nationalstadsparken delas inte av nätverket. Yimby ser tvärtom att landskapsbilden förstärks av kontrasten mellan stad och park/natur. Spårburen kollektivtrafik bör ingå som en självklar del av stadsutvecklingen och bör finnas på plats i samband med inflyttningen.

Av nätverket YIMBY inskickat förslag till alternativ utformning

Samfundet S:t Erik

Samfundet S:t Erik skriver att MKB:n ger en tämligen adekvat bild av områdets kultur- och naturvärden liksom av de negativa konsekvenser som den planerade bebyggelsen för med sig för dessa värden. Det är därför högst anmärkningsvärt att man helt negligerat behovet av för platsen godtagbara alternativ.

Med tanke på den allvarliga påverkan som det är frågan om, borde alternativ med annan exploateringsgrad, andra sätt att fördela bebyggelsen över området och helt annan markanvändning studerats för att medborgare och andra skall kunna bilda sig en uppfattning om vad som är en rimlig avvägning mellan de krav som riksintressena respektive behovet av bostäder ställer.

Det enda alternativ som presenterats är ett s.k. nollalternativ som beskriver situationen efter det att staden kalhuggit och röjt hela området från stora träd och annan vegetation, hårdgjort vissa partier och dessutom delat ut flertal markanvisningar. Samfundet konstaterar att lagens krav på MKB inte kan anses uppfyllt. Den negativa miljöpåverkan som redovisas särskilt på riksintressena Nationalstadsparken och Gasverkets industriarkitektur är enligt samfundet orimligt stor.

Förbundet för Ekoparken

Förbundet för Ekoparken vill med detta yttrande klargöra att MKB för fördjupat program för Hjorthagen inte uppfyller de krav som ska ställas på en MKB.

Föreliggande MKB har ändå den förtjänsten att den klart visar att programmet strider mot lagen för nationalstadsparken och därför inte får genomföras. Bättre alternativ borde ha tagits fram och redovisats.

Utgångspunkten för utvecklingen av området borde istället ha varit de tre riksintressena - Nationalstadsparken, Gasverkets industriarkitektur och bostadsområdet Abessinien.

Nollalternativet så som det är formulerat i MKB:n borde omdefinieras då det i många avseenden är ointressant och orealistiskt. Området hade kunnat planeras för nyetablering av mindre hantverks- och industriverksamheter.

Också andra bostadsbyggnadsalternativ hade kunnat studeras. Mindre omfattning av antalet bostäder och en annan fördelning inom området Gasverkstomten, Storängskroken, Hjorthagen och Ropsten hade också kunnat prövas som alternativ. Förbundet för Ekoparken och andra ideella organisationer har utarbetat skisser på sådana alternativ.

Karaktäristiskt för dessa alternativ är att:

- bebyggelse längs södra stranden av Husarviken dras in från stranden, ju lägre den är desto närmare kan den ligga, ju högre den är desto längre bort från stranden måste den ligga
- bebyggelsen öppnar sig mot stranden och inte är sluten
- ingen bilväg men väl gång- och cykelväg går längs stranden i ett brett parkstråk
- Gasverkstomtens västra del i den inre delen av Husarviken lämnas fri från bebyggelse (i enlighet med länsstyrelsen samrådsyttrande 2005-12-01)
- bebyggelse runt Gasverksparken, Gasverksvillorna, Portvaksstugan och den äldre gasverksarkitekturen underordnas och anpassas till dessa – gles, låg bebyggelse
- kraftfullare och högre bebyggelse kan tänkas i östra delen av Gasverkstomten och i anslutning till Ropstens T-banestation
- även norra delen av Energihamnen omvandlas till bostads- och arbetsplatser som ansluter till Ropstens T-banestation
- stålklockorna görs om till bostäder
- högre bebyggelse kan prövas i anslutning till stålklockorna
- ett brett parkstråk lämnas från Ugglebacken mot Hjorthagsparken
- försök görs att finna lösningar på en överdäckning av Norra Länken för att förbinda Hjorthagen med Storängsbotten och ta bort bullret från bostäderna i Abessinien
- begränsa bebyggelsen på fd S:t Eriksmässans område till en skärm mot järnvägen för att istället bredda spridningskorridoren mot Tessinparken till Ladugårdsgärde
- lägga Lidingövägen på en viadukt och låta Storängsbotten fortsätta in under denna för att ansluta till grönstråket genom Tessinparken
- sammanbinda Hjorthagen med den nya bebyggelsen på Gasverkstomten, i Storängskroken och vid Ropsten genom gång- och cykelvägar, en snedhiss vid Ropsten, gator och nya hus i gränsen mellan Hjorthagen och de nya områdena

Av de utmärkta och väl genomarbetade redovisningar som ingår i MKB om de värden som finns i området framgår med all önskvärd tydlighet att alternativ med dessa förtjänster självklart skulle utkonkurrera det föreliggande programförslaget i en MKB. Av det skälet kan sådana alternativ inte redovisas i en MKB som ska bevisa det föreliggande programförslagets förträfflighet.

För områdena i västra delen av Husarviken och Storängskroken förutskickas att en detaljplan kommer att ställas ut så snart MKB är behandlad. Det är den del av hela området som har de största negativa konsekvenserna. Av det föreliggande programmet att döma kommer denna detaljplan att skilja sig mycket litet från den detaljplan som länsstyrelsen underkände. Enligt MKB ska den då vara försedd med

en fördjupad MKB, en utveckling av föreliggande MKB. Då ska, enligt föreliggande MKB, de negativa konsekvenserna ha begränsats. Negativa konsekvenser kommer således att kvarstå, men i vilken omfattning låter sig inte utläsas på grundval av den föreliggande MKB. Detta väcker två frågor:

- Vilket värde har föreliggande MKB om dess slutsatser inom en mycket nära framtid kan ändras?
- Varför har bearbetningar av programmet inte gjorts inför den föreliggande MKB, när de negativa konsekvenserna sägs kunna begränsas genom arbete som ska presenteras i en nära framtid? De negativa konsekvenserna har varit kända länge. Länsstyrelsens yttrande över den förra detaljplanen har kunnat studeras av staden i två år.

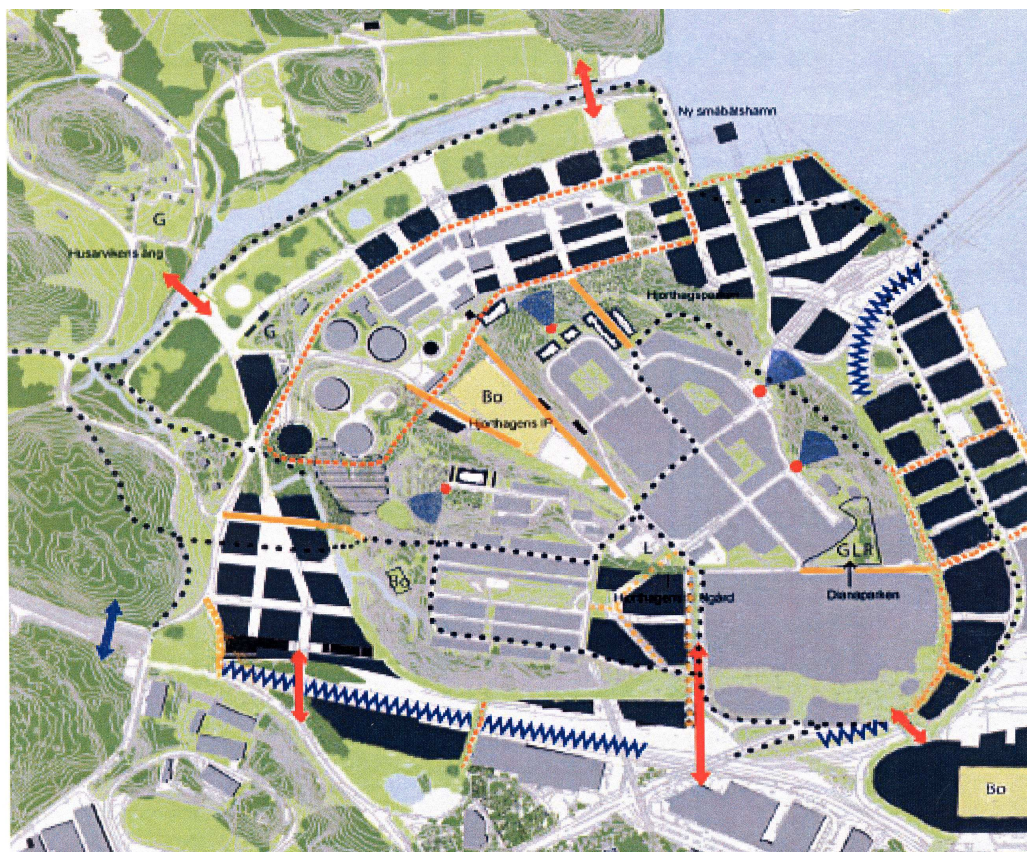
Lagen om nationalstadsparken har ett skaderekvisit som är absolut. Enligt lagen får ingen skada ske på det historiska landskapets natur- och kulturvärden, hur liten eller tillfällig den än är. I förarbetena anges att åtgärder utanför parken – i likhet med vad som gäller för andra riksintressen – inte får förorsaka parken påtaglig skada. Självfallet är påtaglig skada föremål för tolkning: hur stor skada ska en skada vara för att vara påtaglig? Ingen skada – som gäller inom parken – är givetvis också föremål för tolkning, men lämnar ett mycket litet utrymme för tolkningar. I den mycket omfattande MKB ingår inte någon prövning av programförslagets förenlighet med lagen om nationalstadsparken i miljöbalken. Man prövar förslaget mot en mängd andra mål och riktlinjer och skulle därför även ha prövat dess laglighet enligt MB.

Djurgården – Lilla Värtans miljöskyddsförening (DLV)

DLV avstyrker MKB'n och dess slutsatser. Föreningen redogör för tidigare beslut och avtal som ligger till grund för den pågående planeringen vid Husarviken och Energihamnen. Man påtalar att man redan tidigt framfört kritik mot att bygga i delar som berörs av skyddet av Nationalparken. I stället föreslås en överdäckning av Lidingövägen och bostadsbebyggelse ner mot Lilla Värtan och man menar att verksamheter med stor trafikallsträng inte bör förläggas till energihamnen.

- MKB/Programområdet (2007) anses för snävt avgränsat och borde även innehålla området mellan Siljaterminalen och Ropsten.
- MKB'n är, förutom när det gäller Nationalstadsparken, korrekt i valet av miljöfaktorer men ofta felaktig, tom lagstridig, när det gäller slutsatser.
- Historiken är knappt beskriven och DLV kompletterar med uppgifter. Kritik riktas mot att staden 2005 huggit ner stora mängder träd, fyllt upp marken och iordningsställt upplagsytor – utan att detta prövats i miljödomstol.
- Avsnitt 4 är felaktigt och lagstridigt. Staden avfärdar att området till någon del skulle ligga inom Nationalstadsparken. DLV hävdar med stöd av bl.a. prop.1994/95:3 att gränsen går ca 100 meter söder om Husarviken. Gränsen kan inte staden själv bestämma i ÖP, utan den skall fastslås i detaljplan och följa lagen.
- Stadens nollalternativ är orealistiskt och utgår från de förändringar som staden genomfört sedan 2005 i området. Nollalternativet bör innebära återställande av området som det såg innan 2005, med träd. Området hade då ett rikt djur- och växtliv. DLV påpekar att det saknas bilder i MKB'n från perioden innan 2005.
- De kulturhistoriska värdena i gasverksområdet skall värnas och säkerställas i detaljplan
- DLV anser att området söder om Husarviken omfattas av strandskydd, och ifrågasätter Länsstyrelsens och stadens hantering av frågan. Man redogör för strandskyddets utveckling och menar att det är fel att upphäva strandskyddet för bebyggelse i Nationalstadsparken.

- DLV hänvisar till yttrande från Förbundet för Ekoparken avseende kap 5 och 6. Man ifrågasätter bullerberäkningarna, som man menar visar för höga värden idag och för låga 2020.
- Redovisning av konsekvenser för planerat kraftvärmeverk saknas i MKB'n. Utsläppen från bla Norra länken hanteras för ytligt.
- Konsekvenser för trafikmängderna i stan till följd av exploateringen bör belysas.
- Utbyggnaden av området, tillsammans med andra planerade projekt, kommer att bli svåruthärdlig under byggtiden.
- DLV redogör för spridningsvägarna i området, vikten av att bevara och förstärka dessa. Sammanhanget mellan gasverksbebyggelsen och omkringliggande grönområden betonas.
- Ett flertal underlag för att bedöma naturvärden har tagits fram i Stockholm. Dessa bör beaktas!
- DLV har tagit fram ett alternativförslag med bebyggelse i nuvarande Energihamnen (redovisas separat). Man anser också att den mesta föreslagna bebyggelsen i parker i Hjorthagen bör tas bort; dessa har bitvis stora naturvärden.
- Riv alla byggnader utom Akademikliniken i Storängsbotten och bygg en länga för idrottsverksamhet längs spåren. Anlägg park och damm i övrigt. Ett grönstråk bör beredas plats hela sträckan längs Storängsvägen i Nationalstadsparkens getingmidja.
- Återskapa grönyta för "känslig markanvändning" söder om Husarviken.
- Anlägg en ekodukt över Norra länken/Värtabanan.
- Bebyggelse bör placeras med hänsyn till ev höjda vattenstånd till följd av klimatförändringar.
-

Av Djurgården – Lilla Värtans miljöskyddsförening inskickat förslag till alternativ bebyggelsesdisposition

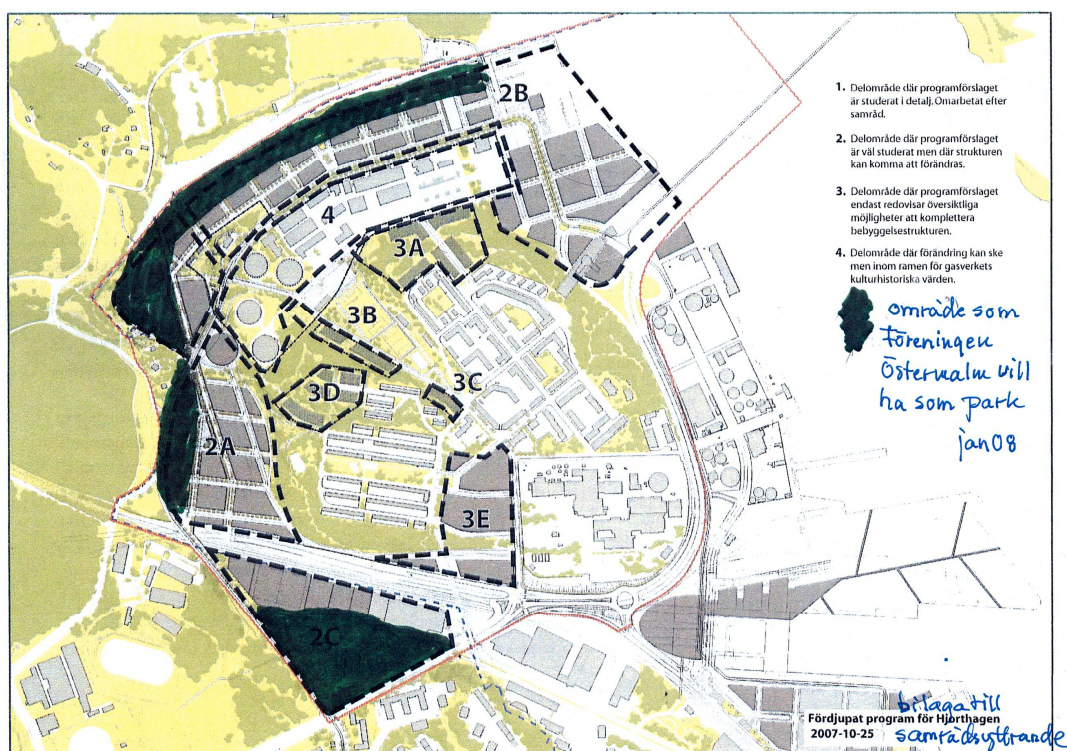
Engelbrekts församling

Församlingen vill betona att utbyggnaden av Hjorthagen ses som positiv och ser fram emot ett fortsatt samarbete med Staden.

- I genomförandet av den nya bebyggelsen i Hjorthagen har Stockholm en stor möjlighet att förvandla en till vissa delar starkt kontaminerad mark till en god boendemiljö med samma tillgång till storstadens närhet som naturens skönhet.
- Denna omvandling bör ske med stor omsorg om de boendes hälsa och säkerhet i hantering av föroreningar och trafiklösningar.
- Betonar vikten av planering som på alla sätt underlättar integration mellan äldre och tillkommande delar av Hjorthagen, särskilt med hänsyn till topografin.
- Ur församlingens perspektiv förutsätter Hjorthagskyrkans funktion som stadsdelskyrka att flödet mellan nya och gammal bebyggelse underlättas.
- Detta flöde avser såväl gator som promenadstråk och kollektivtrafik.
- Mötet mellan ny bebyggelse och Nationalstadsparken bör präglas av varsamhet och god kommunikation för att främja en god boendemiljö.

Föreningen Östermalm

- Fler alternativ borde utredas.
- Nationalstadsparken tas inte tillräcklig hänsyn. Den nya bebyggelsen kommer att påverka upplevelsen i parken.
- 5000 bostäder är för hög exploatering för att bibehålla natur, kultur och rekreativevärden. Högst 4000 lägenheter bör rymmas i området
- Man bör ha en låg parkeringsnorm och planera för ökad kollektivtrafik, tex en sjöpendel med biogasbåt.
- En minst 50 meter bred grön zon bör anordnas längs Husarviken och anordnas som en strandpark. Bebyggelsestrukturen bör vara öppen, typ lamellhus, och ingen gata bör avskärma bebyggelsen mot vattnet.
- Den gröna korridoren mellan Storängsbotten och Husarviken bör breddas, genom att ett antal av de föreslagna kvarteren utgår.
- Bebyggelsen söder om Kungliga tennishallen bör tas bort och området omformas till park.

Illustrationsplan bilagd samrådsyttrandet av Föreningen Östermalm

Södermalmsparkernas vänner

- Miljökonsekvensbeskrivningarna har varit grundliga, men slutsatserna har lämnat alltför litet avtryck i programmet, som i stort sett ser likadant ut som det tidigare hårt kritiserade.
- 0-alternativet är inte sannolikt.
- Omfördela exploateringen inom stadsutvecklingsområdet så att området mellan gasverksområdet och nationalstadsparken kan lättas upp. Bygg inte tät stad, hellre luftiga lamellhus.
- Bebygg inte område som enligt propositionens förslag ingick i Nationalstadsparken och bredda buffertzonen mellan parken och bebyggelsen.
- Förtäta inte i Hjorthagen, som bedömts som ett område ”av särskild betydelse för mångfaldens bevarande”. Bevara huvuddelen av parkerna. Att bebygga område 3E är positivt, men det är viktigt att bevara vegetationen mot Abessinien.
- Däcka över Norra länken
- Anlägg fristående hiss mellan Hjorthagen och Ropsten och anlägg ett lokalkontor där Hjorthagsborna kan lämna egna förslag

6. Remissinstanser***Miljö- och hälsoskyddsnämnden***

Miljö- och hälsoskyddsnämnden anser sammantaget att processen är föredömlig och att den MKB som upprättats, på ett överskådligt sätt, ger en god bild av programmets konsekvenser både i ett lokalt och i ett mer övergripande perspektiv.

Nämnden instämmer i MKB:ns resonemang kring ”rimliga alternativ” och att något annat markanvändningsalternativ än blandad bebyggelse enligt programförslaget inte är relevant att studera inom ramen för denna miljöbedömning. Däremot kan olika anpassningar, utformningar och fördelningen av nya byggnader/byggrätter fortlöpande behöva studeras på det sätt som hitintills gjorts i den integrerade plan- och MKB-processen.

Nämnden instämmer i resonemanget i fråga om Nollalternativet år 2020 att området kan antas behålla sin nuvarande karaktär i stort sett. Det är dock högst troligt att gasproduktionen kommer att upphöra till år 2020.

Trots anpassningar innebär programförslaget vissa negativa konsekvenser och nämnden instämmer i MKBs bedömning att det är motiverat att överväga fler åtgärder för att öka positiva konsekvenser och minska negativa konsekvenser. Vad gäller komplettering av bebyggelse inom befintliga Hjorthagen, anser nämnden att en varsam förtätning/komplettering i princip bör vara möjlig.

Förvaltningens översiktliga bedömning är att MKBn följer miljöbalkens krav på innehåll och instämmer i den sammanfattande bedömningen att den föreslagna markanvändningen är lämplig m h t miljön, hälsan och hushållningen med mark, vatten och andra resurser.

Östermalms stadsdelsnämnd och stadsdelsförvaltning

Stadsdelsförvaltningen anser att MKB:n tar upp angelägna problemställningar som är viktiga att belysa ur ett helhetsperspektiv i det kommande detaljplanearbetet. Den skisserade bebyggelsens skala och omfattning samt kvarterens slutenhet kan enligt förvaltningen behöva studeras mer ingående. Den föreslagna kompletteringsbebyggelsen i Hjorthagsparken bör utredas vidare i dialog med de boende i Hjorthagen. Förvaltningen betonar särskilt vikten av att värna och förstärka sambanden med Nationalstadsparken och de inre spridningssambanden som idag är försvagade och riskerar att ytterligare försämrars. Avsnittet om byggskedet bör

kompletteras med resonemang kring hur värdefull vegetation tex träd kan sparas. Erfarenheter visar att många träd går förlorade genom ovarsamhet i byggskedet. Hjorthagsborna bör under hela byggskedet tillförsäkras en god tillgänglighet västerut mot Nationalstadsparken.

Exploateringskontoret

Exploateringskontoret har tagit del av miljökonsekvensbeskrivningen och har inga synpunkter.

Vägverket

Vägverket påtalar att Norra länken skall betraktas som en befintlig anläggning som kommande bebyggelse måste ta hänsyn till. Vägverket vill understryka att såväl buller- som miljö kvalitetsnormer bör studeras närmare i fortsatt detaljplanearbete. Norra länken är enligt Miljöbalken riskintresse för kommunikationsanläggningar och primär transportled för farligt gods varför även risk- och säkerhetsfrågor bör utredas.

Stockholms brandförsvaret

Brandförsvaret anser att problematiken kring gasverket och dess avveckling är av större dignitet än vad den upprättade grova riskanalysen gör gällande.

Brandförsvarets uppfattning är att osäkerheterna avseende riskerna är av sådan omfattning att en detaljerad riskanalys bör upprättas.

Brandförsvaret tillstyrker under förutsättning att en detaljerad riskanalys tas fram som redovisar att risker under byggskedet kan hanteras och att säkerheten kan anses vara betryggande.

Kulturförvaltningen, Stockholms Stadsmuseum

Stockholms Stadsmuseum bedömer att MKB:n motsvarar det övergripande syftet att ge beslutsfattare tillgång till beslutsunderlag som möjliggör en ökad miljöhänsyn och som leder fram till bättre beslut ur miljösynpunkt. Museet bedömer även att MKB:n motsvarar de mer specifika syftena som anges.

När det gäller stads- och landskapsbilden utanför Nationalstadsparken bedömer Stadsmuseet att MKB:ns analys är giltig. Förslaget får negativa konsekvenser för de övergripande landskapssammanhangen, men samtidigt positiva konsekvenser på lokal nivå, för upplevelse kvaliteter, tillgänglighet och fysiska samband.

När det gäller programförslagets påverkan på Nationalstadsparken delar Stadsmuseet MKB:ns bedömning att förslaget riskerar att få bestående negativa konsekvenser eller bestående negativa konsekvenser av viss betydelse. Däremot anser stadsmuseet att nollalternativets negativa konsekvenser, med fortsatt industriell närvaro och stora tomma ytor mellan Gasverket och Husarviken är avsevärt mindre än programförslagets.

Beträffande Gasverket gör Stadsmuseet bedömningen att MKB:ns redovisningar av nollalternativets respektive programförslagets konsekvenser är giltig, dock med några förbehåll. Områdets och husens formella skydd borde kunna skydda de kulturhistoriska värdena även om programförslaget inte genomförs. Museet vill understryka att rivningar och/eller kraftiga förändringar i hög grad riskerar att få negativa konsekvenser för Gasverkets värden.

Museet anser att MKB:ns förslag till åtgärder för Gasverket är bra, särskilt när det gäller vidare utredningar av husens och anläggningens värden som kan bidra till att

säkerställa dessa. När det gäller den del i MKB:n som rör Abessinien bedömer museet att MKB:ns analys av konsekvenserna är giltig. Museet vill särskilt understryka vikten av fördjupade studier av eventuell nybebyggelses skala och placering.

Skönhetsrådet

Skönhetsrådet anser att det behandlade området väl lämpar sig för bostadsbebyggelse. Det kan bli mycket attraktivt och vackert och den unika miljön kan göras tillgänglig för många. Ny bebyggelse innebär också att man måste ta hand om och sanera de miljögifter som finns kvar efter tidigare verksamheter inom området vilket naturligtvis är positivt för miljön i stort. Vidare kan den gamla stadsdelen Hjorthagen tillföras ny kraft då invånarantalet ökar.

Skönhetsrådet anser dock att den föreslagna exploateringen är för hög; framförallt i de områden som gränsar till Nationalstadsparken.

Skönhetsrådet anser att de negativa konsekvenser som miljökonsekvensbeskrivningen för det fördjupade programmet för Hjorthagen lyfter fram måste tas på djupaste allvar och leda till stora förändringar av den föreslagna bebyggelsen. Rimligen borde de synpunkter som framförs under remisstiden kunna resultera i genomgripande förändringar av planstruktur, exploateringstal och liknande i hela det aktuella stadsutvecklingsområdet.

Rådet beklagar att det bara finns två utredningsalternativ att ta ställning till: nollalternativet samt det högt exploaterade programalternativet med bedömning av läget 2020. Det är en brist att inte fler alternativ utretts för dessa skulle ha kunnat visa på lösningar som skulle vara bättre för t.ex. Nationalstadsparken, den biologiska mångfalden samt spridningskorridorerna mellan norra och södra Djurgården.

Miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller sitt syfte att beskriva konsekvenser och ge förslag på fördjupade studier. De förslag till fortsatt bearbetning av programmet som anges är relevanta men vaga och ibland mycket omfattande.

Rådet uppfattar slutsatserna i MKB:n som motsägelsefulla. Å ena sidan dras konklusionen att programmet kommer att kunna genomföras utan större problem, men samtidigt påtalar man att det föreslagna programmet starkt kommer att påverka miljön i Nationalstadsparken.

Förhållandet tydliggörs i den samlade bedömningen som redovisar miljömålsuppfyllelsen i olika alternativ. Programförslaget framstår som överlägset bäst, vilket säkert är riktigt vad gäller de antagna miljömålen, men de frågor som är aktuella i programområdet och dess närhet är mycket mer komplexa än Stockholms läns regionala miljömål. Frågan är om inte Nationalstadsparkens krav på hänsyn borde ha varit grundläggande och att bedömningarna borde ha utgått från ett sådant betraktelsesätt.

Enligt rådets uppfattning är avsnitten om stads- och landskapsbild ambitiösa men alltför mycket inriktade på visuella/estetiska aspekter, som växlingar mellan öppna och slutna landskap, medan andra bedömningsgrunder lämnats därhän. Ingenting sägs om existerande historiska samband eller brist på kausala, rumsliga samband. Att det biologiska livet skall ingå i landskapsbegreppet måste anses som självklart om man skall betrakta landskapet som den symbios mellan människa och natur som det faktiskt är.

Rådet anser att man fortsättningsvis bör arbeta för att övergången mellan park och bebyggelse bör göras så skonsam som möjligt så att inte staden känns påflugen för den som vistas innanför parkens gränser.

Området rymmer bebyggelse av stort kulturhistoriskt intresse och det mesta bevaras som en ograverad miljö, inklusive stålgasklockorna vilket rådet finner mycket positivt eftersom det är en helhetsmiljö i världsklass. Skönhetsrådet vill gärna se bevarandet ytterligare utökat, så att allt av intresse blir kvar och återutnyttjas. Norr om det centrala gasverksområdet bör den nya bebyggelsen flyttas tillbaka så att det bildas en långsträckt park, med lokstallet och bevarade järnvägsspår, således ökat "respektavstånd".

Sårbarhetsutredningen konstaterar att eftersom havsnivån kan höjas med minst 0,5 meter detta sekel bör sjönära bebyggelse under denna nivå begränsas. Det kan tala för att ny bebyggelse dras upp mot berget och en grön vegetationszon av bl.a. ädelskogstyp kompletterar den smala trädremsa som återstår efter saneringsarbeten i gasverksområdet.

Stockholm Business Region

Har inga synpunkter på MKB:n.

Svenska Turistföreningen (STF) Stockholmskretsen

Svenska Turistföreningen (STF) framför, liksom även andra intresseföreningar och privatpersoner, synpunkten att förslaget om bebyggelse i inre delen av Husarviken ligger inom Nationalstadsparkens gräns. Dessutom föreslår föreningen att bebyggelsen flyttas något söderut så att en buffert skapas mot Nationalstadsparken. Längs strandområdet bör det lämpligen vara en maximal hushöjd om fyra våningar. Härigenom blir inte området en hård bebyggd mur mot parken, likt bostadshusen runt Central Park i New York.

Fiskartorpsbron över järnvägen ska reserveras för gång- och cykelpassage, djurliv mm. Utfarten från stadsdelens västra delar önskar föreningen styrs att gå mer österut längs med Norra länken, för utfart helst vid nya trafikplatsen.. Lämplig plats för nytt stadion för Djurgårdens fotboll kan vara vid Ropsten.

Engelbrekts församling

Församlingen vill betona att utbyggnaden av Hjorthagen ses som positiv och ser fram emot ett fortsatt samarbete med staden.

I genomförandet av den nya bebyggelsen i Hjorthagen har Stockholm en stor möjlighet att förvandla en till vissa delar starkt kontaminerad mark till en god boendemiljö med samma tillgång till storstadens närhet som naturens skönhet. Denna omvandling bör ske med stor omsorg om de boendes hälsa och säkerhet i hantering av föroreningar och trafiklösningar.

Svensk Handel

Avvaktar detaljplaneredovisning och påtalar vikten av tillgänglighet för kunder och leverantörer till befintliga handelsetableringar.

AB Fortum Värme samägt med Stockholms stad

AB Fortum Värme samägt med Stockholms stad menar att slutsatserna i MKB:n är något försiktiga när det gäller programförslagets fördelar jämfört med nollalternativet. Ett nollalternativ bör rimligen utgå från att annan mark i stadens omedelbara närhet exploateras i motsvarande grad, vilket ger andra

intrångseffekter, påverkar resemönster osv. Sett från detta övergripande perspektiv bör det rimligen vara från miljösynpunkt mycket angeläget att förtäta staden i lägen där det går att nyttja befintlig och i hög grad miljöanpassad infrastruktur såsom fjärrvärme och kollektivtrafik.

När det gäller hur luftkvalitén i området påverkas av programförslaget, vill Fortum Värme poängtera att Värtaverkets bidrag till halterna av luftföroreningar enligt beräkningar som gjorts under 2007 är närmast försumbara. Fortum Värme har för sin del i den MKB som kopplats till ansökan om förnyat tillstånd för Värtaverket utgått från en utveckling av närområdet inklusive Norra länken. Bolaget har trots sitt ringa bidrag till luftföroreningshalterna planerat för att den utvecklade energiverksamheten inte ska orsaka ökad vägtrafik och utesluter inte att på sikt t o m kunna minska vägtrafiken som alstras av verksamheten. Det är enligt Fortum Värmes uppfattning viktigt att möjligheten till järnvägstransporter kvarstår och att all planering av framtida infrastruktur inriktas mot att så stor del som möjligt av transportarbetet av människor och gods i tätorter kan ske energieffektivt och utan lokala utsläpp, dvs spårbundet.

SLUT